



DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 60

(2005–2006)

Om lov om europeiske samvirkeforetak
ved gjennomføring av EØS-avtalen
vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF)
nr. 1435/2003) (SCE-loven)

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	5.3.3	Særskilte regler til vern av samfunnsinteresser	22
2	Bakgrunnen for lovforslaget	6	6	Organisering av et europeisk samvirkeforetak	24
2.1	Gjeldende rett – samvirkebegrepet ..	6	6.1	Innledning	24
2.2	SCE-forordningen	6	6.2	To-nivåsystemet	25
2.2.1	SCE-foretaket	6	6.3	Ett-nivåsystemet	26
2.2.2	Nærmere om forordningen	7	6.4	Andre regler om foretakets organisering	27
2.3	Gjennomføringen av SCE-forordningen i de andre nordiske landene	8	6.4.1	Felles regler for ett-nivå- og to-nivåsystemet – representasjonsrett mv.	27
2.4	Høringen	8	6.4.2	Generalforsamlingen	27
3	Generelt om SCE-loven	11	6.4.3	Arbeidstakernes innflytelse	28
3.1	Gjennomføring i norsk rett – egen lov om SCE-foretak	11	7	Årsregnskap og revisjon	32
3.2	Forholdet mellom de ulike rettskildene	13	8	Minstekapital og valuta m.m	33
3.3	Særskilt om boligbyggelag og borettslag	13	9	Tvungen avvikling av SCE-foretaket	34
4	Stiftelse av et europeisk samvirkeforetak	16	10	Økonomiske og administrative konsekvenser	36
4.1	Innledning	16	11	Merknader til de enkelte paragrafer	37
4.2	Stiftelse ved fusjon	16		Forslag til lov om europeiske samvirkeforetak ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003) (SCE-loven)	41
4.3	Stiftelse ved omdanning	18			
5	Registrering og flytting av et europeisk samvirkeforetak	20			
5.1	Norske SCE-foretak	20			
5.2	Registrering og kunngjøring av et SCE-foretak	20			
5.3	Flytting av et SCE-foretak	21			
5.3.1	Generelt	21			
5.3.2	Særskilte regler til vern av kreditorer	21			



DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 60

(2005-2006)

Om lov om europeiske samvirkeforetak ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003) (SCE-loven)

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 7. april 2006,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Proposisjonen inneholder forslag til en ny lov om europeiske samvirkeforetak. Det europeiske samvirkeforetaket vil være en ny selskapsform i norsk rett. Et viktig kjennetegn ved denne nye selskapsformen er at foretaket kan flytte hovedsetet til en annen EØS-stat uten å måtte gå veien om oppløsning og nystiftelse i den nye staten.

Lovforslaget gjennomfører rådsforordning (EF) nr. 1435/2003 av 22. juli 2003 om vedtektene for europeiske samvirkeforetak (SCE-foretak) i norsk rett. SCE-forordningen faller inn under EØS-avtalen artikkel 77 som gjelder selskapsretten. Forordningen ble bindende for Norge ved EØS-komiteens beslutning 6. februar 2004 (nr. 15/2004) om å innlemme den i EØS-avtalen, jf. vedlegg XXII punkt 10c, jf. Stortingets vedtak 10. juni 2004 på

grunnlag av St.prp. nr. 49 (2003-2004) Om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 15/2004 av 6. februar 2004 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordningen om vedtektene for europeiske samvirkeforetak (SCE-foretak) og Innst. S. nr. 213 (2003-2004). Forordningen skal som sådan gjøres til en del av norsk rett, jf. EØS-avtalen artikkel 7 bokstav a.

SCE-forordningen har store likhetstrekk med rådsforordning (EF) nr. 2157/2001 av 8. oktober 2001 om vedtektene for det europeiske selskap (SE). SE-forordningen er gjennomført i norsk rett ved SE-loven 1. april 2005 nr. 14, og departementet foreslår å gjennomføre SCE-forordningen på lignende vis.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Gjeldende rett – samvirkebegrepet

I norsk rett i dag finnes ingen samlet, generell lovgivning om samvirkeforetak, heller ingen alminnelig samvirkedefinisjon. Det er imidlertid vanlig å ta utgangspunkt i definisjonen i aksjeloven § 1-1 tredje ledd nr. 3, som lyder:

«selskaper som har til formål å fremme medlemmenes forbruksmessige eller yrkesmessige interesser eller å skaffe medlemmene arbeidsplasser (samvirkeforetak), med mindre selskapet i stiftelsesgrunnlaget er betegnet som aksjeselskap. [...]»

Samvirkelovutvalget la 5. mars 2002 frem et forslag til en alminnelig lov om samvirkeforetak, jf. NOU 2002: 6 Lov om samvirkeforetak. Samvirkelovutvalget peker i sin utredning på visse hovedkennetegn ved et norsk samvirkeforetak, jf. utredningen punkt 12.1 og punkt 12.2 s. 152-155.

Et hovedkennetegn er selve samvirkeformålet: å ivareta medlemmenes økonomiske interesser som tilbydere eller etterspørrere av varer eller tjenester, jf. utredningen punkt 12.2.1 s. 152, men også å ivareta medlemmenes sosiale, kulturelle og andre ikke-økonomiske interesser, jf. utredningen punkt 12.2.3.5 s. 155. Foreninger med et rent ideelt hovedformål må det følgelig avgrenses mot.

Et annet trekk ved det norske samvirkebegrepet er at foretakets formål skal fremmes gjennom økonomisk samhandel med medlemmene, jf. utredningen punkt 12.2.2 s. 152-153.

Videre er det i norsk samvirkerett et krav at et samvirkeforetak i hovedsak etterlever samvirkeprinsippene, som er fastsatt av Den internasjonale kooperative alliansen (ICA), se utredningen punkt 12.2.3.1 s. 153. Etter norsk rett er det særlig tre av prinsippene som står sentralt ved vurderingen av hvilke sammenslutninger som skal anses som samvirkeforetak. Det er for det første prinsippet om frivillig og åpent medlemskap. Dette innebærer blant annet at et avslag på en søknad om medlemskap må gis en saklig begrunnelse, jf. utredningen punkt 12.2.3.2 s. 154.

Et annet prinsipp gjelder demokratisk medlemskontroll og går ut på at alle medlemmene som

utgangspunkt har lik stemmerett, jf. utredningen punkt 12.2.3.3 s. 154.

Det tredje samvirkeprinsippet dreier seg om medlemmenes økonomiske deltakelse og lyder i norsk oversettelse slik:

«Medlemmene bidrar likeverdig til, og kontrollerer demokratisk, samvirkets kapital. Vanligvis er i hvert fall noe av kapitalen samvirkets fellesformue. Medlemmene mottar vanligvis eventuelt begrenset rente på sitt andelsinnskudd. Medlemmene kan avsette overskudd til ett eller flere av følgende formål: Utvikling av samvirket, eventuelt ved å avsette til reserver, som i hvert fall delvis vil være bundet; tilgodese medlemmene i forhold til deres bruk av samvirket; og støtte andre aktiviteter godkjent av medlemmene.»

Definisjonen av et samvirkeforetak i gjeldende norsk rett er med andre ord så vid at den omfatter både selskaper og foreninger som utøver kooperativ virksomhet, jf. utredningen punkt 12.3.3 s. 156.

Justisdepartementet arbeider med å følge opp Samvirkelovutvalgets forslag. Dersom det blir vedtatt en alminnelig lov om samvirkeforetak i Norge, kan det ha en viss betydning for hvordan SCE-forordningen bør gjennomføres i norsk rett. Forslagene i denne proposisjonen forholder seg til dagens rettskildesituasjon. Departementet vil eventuelt senere komme tilbake til spørsmålet om en ny samvirkelov bør foranledige noen lovendringer.

2.2 SCE-forordningen

2.2.1 SCE-foretaket

Et SCE-foretak er som nevnt en europeisk foretaksform, som et stykke på vei er regulert på fellesskapsnivå. Dette skiller SCE-foretaket fra andre samvirkeforetaksformer, som er regulert av nasjonal rett.

SCE-forordningen inneholder ingen generell definisjon av SCE-foretak, selv om det i fortalen punktene 7 til 10 vises til en rekke kjennetegn og prinsipper for et SCE-foretaks virksomhet. Dette innebærer at begrepet SCE-foretak langt på vei er

sammenfallende med hva man forstår med samvirkeforetak i norsk rett.

Samvirkeformålet gjenfinnes i forordningen, jf. artikkel 1 nr. 3. Det samme gjelder kravet om samhandel, jf. forordningen artikkel 1 nr. 3 og 4. Prinsippet om frivillig og åpent medlemskap kommer til dels til uttrykk i artikkel 1 nr. 2 og punkt 8 i forordningen. Kravet i norsk rett om saklig begrunnelse for avslag fremgår imidlertid ikke av SCE-forordningen, jf. artikkel 14 nr. 1. Prinsippet om lik stemmerett gjelder som utgangspunkt også for SCE-foretak, jf. forordningen artikkel 59 nr. 1 om stemmerett på generalforsamlingen, jf. også artikkel 64 nr. 1 om innhenting av eksternt kapital.

I SCE-forordningen kan det tredje samvirkeprinsippet, som dreier seg om medlemmenes økonomiske deltakelse, bl.a. spores i artikkel 66 om fordeling av utbytte. Av artikkelen følger at det i vedtektene kan fastsettes at foretaket skal kunne utbetale utbytte til medlemmene i forhold til deres omsetning med foretaket. Vedtektene kan også forby fordeling av tilgjengelig overskudd, jf. artikkel 67 nr. 3.

Mens samvirkebegrepet i norsk rett omfatter både selskaper og foreninger som utøver kooperativ virksomhet, er det departementets oppfatning at en økonomisk forening faller utenfor definisjonen av et SCE-foretak, jf. SCE-forordningen, hvor medlemmenes økonomiske forpliktelser og rettigheter i forhold til SCE-foretaket kommer til uttrykk flere steder, for eksempel i artikkel 3 og artikkel 16. På dette punktet er altså den norske definisjonen av samvirkeforetak videre enn SCE-forordningen. Stiftelsesloven kapittel 6, som gjelder for økonomiske foreninger, jf. stiftelsesloven § 55 første ledd bokstav c, anses derfor ikke aktuell som supplement til SCE-forordningens regler.

2.2.2 Nærmere om forordningen

SCE-forordningen har som formål å legge til rette for at foretak med virksomhet som ikke er begrenset til å dekke rent lokale behov, kan planlegge og utføre omorganisering av sin virksomhet uhindret av nasjonale grenser. Denne foretaksformen blir dermed et tilbud til samvirkeforetak som ser mer enn én medlemsstat som sitt marked.

SCE-forordningen legger opp til at et europeisk samvirkeforetak som er registrert og har hovedkontor i Norge, som et utgangspunkt skal følge norske regler om samvirkeforetak, jf. artikkel 8 nr. 1 bokstav c ii. Dette gjelder likevel bare såfremt ikke noe annet følger av forordningen, foretakets vedtekter gitt i medhold av forordningen eller av særskilte nasjonale regler om europeiske samvirkeforetak.

Forordningens regler kan deles inn etter hvilken rettsvirkning de har:

- regler som direkte gir foretakene rettigheter og pålegger dem plikter. Disse reglene skal uten videre gjøres til en del av norsk rett,
- regler som pålegger medlemsstatene å iverksette nærmere bestemte tiltak, og
- supplerende bestemmelser som medlemsstatene kan velge å gi nærmere regler om.

SCE-forordningen forutsetter at en rekke direktiver er gjennomført i nasjonal rett. Alle disse direktivene er gjort til en del av EØS-avtalen gjennom innlemming i vedlegg VII Gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner, vedlegg IX Finansielle tjenester og vedlegg XXII Selskapsrett. De er alle gjennomført i norsk rett.

Forordningen inneholder i kapittel I alminnelige bestemmelser. Artikkel 2 regulerer uttømmende på hvilke måter et SCE-foretak kan stiftes. Både fysiske og juridiske personer kan delta i stiftelsen av et SCE-foretak ved nystiftelse, fusjon eller ved omdanning. Felles for de ulike stiftelsesmåtene er at deltakerne må ha tilknytning til mer enn én medlemsstats lovgivning. Et SCE-foretak skal ha en minstekapital på euro 30 000, som tilsvarer ca. NOK 250 000, jf. artikkel 3 nr. 2. Det fremgår av artikkel 1 nr. 2 tredje ledd at medlemmene av et SCE-foretak kan ha både et begrenset og et ubegrenset ansvar. SCE-foretaket må være registrert i samme medlemsstat som det har sitt hovedkontor og forretningskontor i, jf. artikkel 6 og artikkel 11. I artikkel 7 slås det fast at et SCE-foretak kan flytte sitt forretningskontor fra en medlemsstat til en annen uten at det samtidig skal skje en oppløsning eller at det skal dannes en ny juridisk person.

De ulike fremgangsmåtene for å stifte et europeisk samvirkeforetak er regulert nærmere i kapittel II.

For øvrig inneholder forordningen kapittel III regler om SCE-foretakets oppbygging, kapittel IV regler om utstedelse av andeler som det er knyttet særlige fordeler til, kapittel V regler om fordeling av overskudd, kapittel VI regler om årsregnskap og konsolidert regnskap og kapittel VII regler om oppløsning, insolvens og lignende behandling.

I proposisjonen her redegjøres det ikke for samtlige bestemmelser i SCE-forordningen, da disse som nevnt langt på vei uten videre skal gjøres til en del av norsk rett. Proposisjonen vil først og fremst behandle bestemmelser der det er spørsmål om den nærmere gjennomføringen i norsk rett.

SCE-forordningen suppleres av rådsdirektiv (EF) nr. 72/2003 av 22. juli 2003 om utfyllende

bestemmelser vedrørende vedtektene for europeiske samvirkeforetak med hensyn til arbeidstakernes innflytelse (SCE-direktivet). Dette direktivet er tenkt gjennomført i norsk rett ved en forskrift om arbeidstakernes innflytelse i europeiske samvirkeforetak. Forskriften skal etter forslaget gis med hjemmel i SCE-loven og settes i kraft samtidig, se nærmere om dette nedenfor under punkt 6.4.3.

2.3 Gjennomføringen av SCE-forordningen i de andre nordiske landene

I alle de nordiske landene tas det sikte på å gjennomføre, eventuelt supplere SCE-forordningen ved særlov. Grunnet noe forskjellig samvirkerettslig regelverk og rettstradisjon er lovene ulikt utformet, likevel slik at samtlige land legger opp til å gjøre dette etter mønster av den fremgangsmåten som ble valgt for SE-selskaper.

I *Danmark* ble det 25. januar 2006 lagt frem et lovforslag for Folketinget (lovforslag nr. L 133) som inneholder supplerende bestemmelser til SCE-forordningen. Samme dag ble det også lagt frem et forslag til en lov som gjennomfører SCE-direktivet i dansk rett (lovforslag nr. L 131). Det er lagt opp til at lovene skal tre i kraft 18. august 2006.

I *Finland* tas det sikte på å legge frem et lovforslaget for Riksdagen i løpet av april 2006.

I *Island* ble det i begynnelsen av mars 2006 lagt frem et lovforslag for Altinget. Loven skal etter forslaget tre i kraft 18. august 2006.

I *Sverige* var et lovforslag som supplerer SCE-forordningen på høring høsten 2005. Regjeringen besluttet 16. mars 2006 å legge frem lovforslaget for Riksdagen. Forslaget innebærer at bestemmelsene skal tre i kraft 18. august 2006.

2.4 Høringen

Justisdepartementet sendte 22. september 2005 ut et høringsnotat med forslag til en ny lov om europeiske samvirkeforetak. Notatet ble sendt til følgende høringsinstanser:

Alle departementene

Brønnøysundregistrene
Den Norske Stats Husbank
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Konkurransetilsynet
Kredittilsynet
Regjeringsadvokaten

Statens landbruksforvaltning/Omsetningsrådet
Statistisk sentralbyrå
Statsbygg
Stortingets ombudsmann for forvaltningen

Bergen kommune
Oslo kommune
Trondheim kommune

Akademikerne
AksjeNorge
AL Norske Boligbyggelags Landsforbund
Arbeidsgiverforeningen NAVO
Bergen og Omegn Boligbyggelag
Coop NKL BA
Den Norske Advokatforening
Den norske Dommerforening
Den norske Revisorforening
Det Kgl. Selskap for Norges Vel
Eiendomsmeglerforetakenes Forening
Finansforbundet
Finansieringsselskapenes forening
Finansnæringens Hovedorganisasjon
Fiskesalgslagenes Samarbeidsråd
Garnerhallen AL
Geno BA
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Handelshøyskolen BI
HOFF Norske Potetindustrier
KBL Kommunale boligadministrasjoners landsråd
Kjøttbransjens Landsforbund
Kjøttindustriens Fellesforening
Kommunenes Sentralforbund
Landbrukets utredningskontor
Landkreditt
Landsorganisasjonen i Norge
Norges Autoriserte Regnskapsføreres forening
Norges Bondelag
Norges Fiskarlag
Norges Fiskerihøyskole
Norges Handelshøyskole
Norges Juristforbund
Norges Kreditorforbund
Norges Leieboerforbund
Norges Pelsdyrslag BA
Norges Råfisklag
Norges Sildeslag
Norges Skogeierforbund
Norges tekniske-naturvitenskapelige universitet
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norsk institutt for by- og regionforskning
Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning
Norsk Investorforum
Norsk Kjøttvirke BA
Norsk Landbrukssamvirke

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund
 Norsk senter for Bygdeforskning
 Norsk senter for menneskerettigheter
 Norske Blomsterprodusenter BA
 Norske Boligbyggelags Landsforbund
 Norske Felleskjøp
 Norske Inkassobyråers Forening
 Norske Kommunale Regnskapskontrollørers Forbund
 Norske Siviløkonomers Forening
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Næringsmiddelbedriftenes Landsforening
 Næringsmiddelindustriens Landsforening
 Norsvin BA
 NTL-skatt
 OBOS
 Oppgaveregisteret
 Oslo Taxi BA
 Prior Norge
 Private barnehagers Landsforbund
 Q-Meieriene AS
 Samvirkeutvalget
 Sparebankforeningen i Norge
 Synnøve Finden ASA
 Tine BA
 TONO BA
 Trondheim og Omegn Boligbyggelag
 Universitetet for miljø- og biovitenskap
 Universitetet i Bergen, Det juridiske fakultet
 Universitetet i Oslo, Det juridiske fakultet
 Universitetet i Tromsø, Det juridiske fakultet
 USBL
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

I alt 37 instanser har uttalt seg. Følgende 19 hadde ingen merknader:

Barne- og familiedepartementet
 Fiskeri- og kystdepartementet
 Forsvarsdepartementet
 Helse- og omsorgsdepartementet
 Landbruks- og matdepartementet
 Moderniseringsdepartementet
 Nærings- og handelsdepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Utdannings- og forskningsdepartementet
 Utenriksdepartementet

Forbrukerrådet
 Regjeringsadvokaten
 Statens landsbruksforvaltning
 Statistisk sentralbyrå

Arbeidsgiverforeningen NAVO
 Eiendomsmeidlerforetakenes Forening

Finansnærings Hovedorganisasjon
 Kommunenes Sentralforbund
 Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund

Følgende 18 instanser har kommet med realitetsmerknader:

Arbeids- og sosialdepartementet
 Finansdepartementet
 Kommunal- og regionaldepartementet

Brønnøysundregistrene

Bergen og Omegn Boligbyggelag
 Coop NKL BA
 Den Norske Advokatforening
 Den norske Revisorforening
 Det Kgl. Selskap for Norges Vel
 Handels- og Servicenærings Hovedorganisasjon
 Norges Skogeierforbund
 Norsk Landbrukssamvirke
 Norske Boligbyggelags Landsforbund
 Næringsmiddelbedriftenes Landsforening
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 OBOS
 Samvirkeutvalget
 Synnøve Finden ASA

Norske Boligbyggelags Landsforbund uttaler at de utover sine egne merknader også slutter seg til de synspunktene *OBOS* fremsetter. *Norges Skogeierforbund* opplyser at deres hovedsyn på forslaget er dekket i uttalelsen fra *Norsk Landbrukssamvirke*.

Flere høringsinstanser benytter den anledningen høringsbrevet representerer til å oppfordre departementet til å legge frem et forslag til en alminnelig norsk samvirkelov, jf. NOU 2002: 6 Lov om samvirkeforetak: *Den Norske Advokatforening, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Norsk Landbrukssamvirke og Samvirkeutvalget*. *Coop* uttaler:

«[D]et vil være av stor betydning at vi får en behandling av samvirkelov umiddelbart slik at aktuelle henvisninger til denne kan tas inn i gjennomføringsloven for SCE-foretak.»

Den Norske Advokatforening peker også på betydningen av at bestemmelsene i SCE-loven vurderes på nytt i sammenheng med vedtakelsen av en lov om samvirkeforetak.

Coop og *Norsk Landbrukssamvirke* peker på betydningen av at reglene for norske samvirkeforetak er annerledes enn de som gjelder for SCE-foretak. *Handels- og Servicenærings Hovedorganisasjon* ber om at «lovregler om samvirkeforetak utformes slik at hensynet til virksom konkurranse kan

ivaretas». *Næringsmiddelbedriftenes Landsforening* og *Synnøve Finden ASA* uttaler seg i samme retning. Enkelte kommer også med nærmere merknader til enkeltelementer i Samvirkelovutvalgets forslag.

Departementet har merket seg disse innspillene og tar dem med seg i arbeidet med å følge opp NOU 2002: 6 Lov om samvirkeforetak.

3 Generelt om SCE-loven

3.1 Gjennomføring i norsk rett – egen lov om SCE-foretak

SCE-forordningen skal «som sådan» gjøres til en del av norsk rett, jf. EØS-avtalen artikkel 7 bokstav a. Ved gjennomføringen i norsk rett kan man derfor ikke foreta tilpasninger til norsk rett eller omformulere bestemmelsene med sikte på klargjøringer, hvis ikke forordningen selv gir medlemsstatene adgang til å fastsette egne nasjonale regler.

I *høringsnotatet* foreslo departementet å gjennomføre forordningen i form av en egen lov om europeiske samvirkeforetak. I merknadene til lovutkastet § 2 het det:

«Som det fremgår av gjennomgåelsen av forordningens regler foran, gir den en forholdsvis knapp rettslig regulering av SCE-foretaket, og den bestemmer at reglene skal utfylles med de regler i nasjonal rett som gjelder for samvirkeforetak. I tillegg åpnes det på flere punkter for at medlemsstatene kan fastsette egne regler som avviker fra reglene i forordningen. Som det fremgår av punkt 5, foreslår departementet at denne muligheten til en viss grad benyttes, og slike regler er tatt inn i lovforslaget. Forordningens system innebærer at det – som etter SE-forordningen – vil være en vekselvirkning mellom gjennomføringsloven, forordningen og nasjonal rett ellers (i første rekke den særlovgivningen som foreligger). Det kan gjøre retts-situasjonen vanskelig tilgjengelig, fordi det krever at brukeren må forholde seg til minst tre regelsett samtidig.

For boligbyggelag og borettslag vil henholdsvis bustadbyggjelagslova og burettslagslova utgjøre en form for basisregulering av foretaksrettslige forhold. Det samme gjelder for meieriselskap, men i mindre grad idet meieriselskapsloven bare inneholder noen få regler om denne typen samvirkeforetak. Utover dette er det derimot meget sparsomt med lovregler om samvirkeforetak. Da må man falle tilbake på vedtektene supplert med ulovfestet samvirkerett. Dersom det vedtas en alminnelig lov om samvirkeforetak, vil denne loven utfylle forordningen for alminnelige SCE-foretak når det gjelder foretaksrettslige forhold.

For å unngå tvil om forholdet mellom SCE-forordningens regler, der den åpner for at det

fastsettes avvikende regler i nasjonal lovgivning, og lovforslagets alminnelige henvisninger til annen lovgivning, har departementet utformet lovforslaget slik at avvikende bestemmelser direkte kommer til uttrykk i den foreslåtte gjennomføringsloven. Departementet antar at det ellers kan oppstå tvil om en lovbestemmelse som følger av den generelle henvisningen til lovgivningen, innebærer at det er fastsatt en slik særskilt nasjonal regel med avvikende løsning fra forordningen som forordningen flere steder åpner for.»

I tillegg foreslo departementet en forskriftshjemmel i lovutkastet § 2 annet ledd som åpnet for at det kunne gis nærmere regler til avklaring av forholdet mellom SCE-forordningen, SCE-loven og annen lovgivning. Fra merknadene til denne bestemmelsen siteres:

«I *annet ledd* åpnes det for at det innenfor de rammer SCE-forordningen setter, kan gis utfyllende regler om forholdet mellom de ulike rettskildene som kommer til anvendelse på SCE-foretak. En tilsvarende regel gjelder etter SE-loven § 2 annet ledd første punktum.»

Samvirkeutvalget støtter forslaget om å gjennomføre SCE-forordningen i norsk rett og uttaler:

«Det er positivt at det legges til rette for at også samvirke som foretaksform kan brukes ved sammenslutninger med medlemmer fra flere land.»

Også *Brønnøysundregistrene, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Norsk Landbrukssamvirke, Norske Boligbyggelags Landsforbund* og *OBOS* støtter forslaget om å gjennomføre SCE-forordningen i norsk rett.

Norske Boligbyggelags Landsforbund uttaler:

«Implementeringen av rådsforordningen om europeiske samvirkeforetak har i utgangspunktet for våre medlemmer, boligbyggelagene relativt liten interesse. Dette skyldes at boligbyggelagene først og fremst har oppfattet sitt virksomhetsområde til å være av nasjonal karakter. Slik vil det etter all sannsynlighet også være i overskuelig framtid. Men i en verden med stadig mer forflytning av mennesker, så vel på permanent basis, som på ferie- og fritidsfronten

kan man ikke se bort i fra at enkelte boligbyggelag vil engasjere seg mer direkte i utlandet og eventuelt da i samarbeid med kooperative selskaper i utlandet.»

Næringsmiddelbedriftenes Landsforening er også positiv såfremt det påses å opprettholde konkurranseforhold mellom denne foretaksformen og europeiske selskaper. *Handels- og Servicenærings Hovedorganisasjon* og *Synnøve Finden ASA* synes også å ta til orde for at reglene om SCE-foretak ikke må ha en konkurransevridende effekt.

Brønnøysundregistrene, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Norsk Landbrukssamvirke og *Samvirkeutvalget* peker på at en snevrere definisjon av SCE-foretak enn samvirkeforetak innebærer at økonomiske foreninger ikke kan etableres som et SCE-foretak. *Samvirkeutvalget* skriver:

«Avslutningsvis vil vi bemerke bestemmelsene om medlemmenes økonomiske rettigheter og plikter i SCE-foretak, hvilket innebærer at det forutsettes et *selskap* og ikke *økonomisk forening*. Slik vi tolker det, betyr det at økonomiske foreninger ikke kan være SCE-foretak og at en økonomisk forening heller ikke ved fusjon kan bli del av et SCE-foretak. Siden økonomiske foreninger i norsk rett defineres som samvirkeforetak, innebærer dette at *deler* av norske samvirkeforetak utestenges fra SCE.»

OBOS har følgende innspill til den valgte gjennomføringsformen:

«Vi merker oss at man har valgt en lovstruktur der man gir en relativt kortfattet lov (SCE-loven) som implementerer rådsforordningen som norsk lov og for øvrig henviser til denne. Det er som en vil være klar over ikke den mest leservennlige tilnærmingen idet den forutsetter at man kryssleser SCE-loven og rådsforordningen. På bakgrunn av at dette i stor grad må anses å være en spesiallov som ikke vil bli lest og anvendt av det brede publikum men av profesjonelle utøvere, må dette likevel anses å være greit all den stund en full innarbeidelse av forordningen i loven ville blitt et relativt krevende stykke lovarbeid.

En har også merket seg at samme teknikk er valgt i forbindelse med implementeringen av SE-loven, og også i forbindelse med implementeringen av andre deler av EØS-regelverket.»

Den Norske Advokatforening kommenterer også dette:

«Advokatforeningen vil bemerke at det i dag ikke finnes noen alminnelig lovregulering av samvirkeforetak i Norge. Det finnes kasuistiske regler i borettslagsloven og i bustadbyggjelagslova, men for øvrig er samvirkelag regu-

lert av vedtektene og ulovfestet samvirkerett. Forslaget er også i stor grad basert på henvisninger til relevante regler i allmennaksjeloven som gis anvendelse '*så langt de passer*', og til enkelte regler i borettslagsloven og i bustadbyggjelagslova. Foreningen konstaterer der ved at rettstilstanden for samvirkelag generelt og også for europeiske samvirkelag til dels vil være uklare.»

Næringslivets Hovedorganisasjon uttaler:

«Rådsforordningen er foreslått innarbeidet i norsk rett med samme teknikk som ble benyttet ved implementeringen av forordningen om europeiske selskaper. Næringslivets Hovedorganisasjon har tidligere vært kritisk til en slik implementeringsform, fordi den gjør regelverket lite tilgjengelig for de potensielle brukere av disse selskapsformer. Vi viser i den forbindelse til vår høringsuttalelse i forbindelse med den forrige forordning.

Etter NHOs mening blir svakhetene ved denne lovteknikken ytterligere forsterket når den nasjonale rett om samvirkeforetak som skal supplere forordningen, fortsatt er ulovfestet. Vi vil derfor oppfordre til at arbeidet med den nye samvirkeloven blir prioritert.»

Både *Næringsmiddelbedriftenes Landsforening* og *Synnøve Finden ASA* kommenterer uttalelsen i høringsnotatet punkt 3 om at «SCE-foretak langt på vei er sammenfallende med hva man forstår med samvirkeforetak i norsk rett», og legger til grunn at dette også knytter seg til de innholdsmessige sidene av norsk alminnelig samvirkerett.

Den Norske Advokatforening har følgende merknad til den foreslåtte forskriftshjemmelen i lovforslaget § 2 annet ledd:

«Forslagets § 2, annet ledd, inneholder en regel om at Kongen kan gi forskrift som avklarer forholdet mellom SCE forordningen, loven her og annen lovgivning. Foreningen vil bemerke at det ikke synes riktig at en forskrift, som er av lavere rangordning enn de nevnte lovbestemmelsene, kan avklare forholdet mellom disse lovbestemmelsene. Å avklare slike uavklarte forhold må eventuelt være en oppgave for lovgiver.»

Departementet foreslår en egen lov om europeiske samvirkeforetak i tråd med forslaget i høringsnotatet. Siden det i motsetning til for allmennaksjeselskaper ikke er noen alminnelig lov om samvirkeforetak i norsk rett, er det neppe noe alternativ til en egen gjennomføringslov for så vidt gjelder SCE-forordningen.

Departementet ser likevel at den valgte lovgivningsteknikken kan by på utfordringer og nødven-

diggjøre en nærmere avklaring. Dette er en konsekvens av at forordningen ikke gir en uttømmende samvirkerettslig regulering av SCE-foretak, men overlater til nasjonal rett å utfylle forordningens bestemmelser ved en generell henvisning. Departementet viderefører derfor forslaget i høringsnotatet om en forskriftshjemmel, jf. lovforslaget § 2 annet ledd. Det vises også til begrunnelsen for den tilsvarende bestemmelsen i SE-loven i Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) under punkt 3.1 s. 8-9. Innenfor det rammeverket SCE-loven og forordningen utgjør, vil dette gjøre det mulig for myndighetene å gi regler som klargjør forholdet mellom de ulike rettskildene.

Departementet vil avslutningsvis bemerke at uttalelsen i høringsnotatet om at SCE-foretak langt på vei er sammenfallende med hva man forstår med samvirkeforetak i norsk rett, er ment som et uttrykk for at departementet anser definisjonen av et SCE-foretak og et samvirkeforetak etter norsk rett for å være relativt like, likevel med unntak for økonomiske foreninger. Når det gjelder de innholdsmessige sidene av en eventuell ny alminnelig lov om samvirkeforetak og forholdet til gjeldende ulovfestet samvirkerett, vil departementet komme tilbake til dette i forbindelse med oppfølgingen av NOU 2002: 6 Lov om samvirkeforetak.

3.2 Forholdet mellom de ulike rettskildene

Forholdet mellom de ulike rettskildene er regulert i SCE-forordningen artikkel 8. Forordningen er den øverste rettskilden for SCE-foretak, jf. artikkel 8 nr. 1 bokstav a. Dernest kommer foretakets vedtekter gitt i medhold av forordningen, jf. artikkel 8 nr. 1 bokstav b.

For så vidt gjelder forhold som ikke er regulert i forordningen, skal SCE-foretak følge nasjonale regler som gjennomfører SCE-forordningen, jf. artikkel 8 nr. 1 bokstav c i. Ellers gjelder norske regler om samvirkeforetak (bokstav c ii) og endelig foretakets vedtekter fastsatt i henhold til nasjonale regler (bokstav c iii).

Artikkel 8 nr. 2 bestemmer at dersom arten av den virksomheten som drives av et SCE-foretak, er regulert av særbestemmelser i nasjonal lovgivning, får denne lovgivningen fullt ut anvendelse på SCE-foretaket. Av artikkel 9 følger en forpliktelse til for øvrig å behandle et SCE-foretak likt med nasjonale samvirkeforetak.

Selv om SCE-forordningen må suppleres av nasjonal rett og SCE-foretak for øvrig skal følge de

samme reglene som samvirkeforetak, kan det ikke utelukkes at anvendelsen av de samme reglene på SCE-foretak som på samvirkeforetak, likevel vil slå forskjellig ut. *Finansdepartementet* uttaler:

«Det bemerkes at den foreslåtte loven om europeiske samvirkeforetak kan reise enkelte skatterettslig problemstillinger. Dette gjelder særlig i forbindelse med omorganiseringer med implikasjoner over landegrensene. Finansdepartementet vil på sikt vurdere nærmere om det er behov for endringer i de generelle skattereglene som gjelder ved slike omorganiseringer. Etter Finansdepartementets vurdering er det imidlertid ikke nødvendig å foreslå endringer i skatte- og avgiftslovgivningen samtidig med et forslag om lov om europeiske samvirkeforetak.»

OBOS peker på følgende forhold:

«Med unntak av på boligkooperasjonens område er norsk samvirkerett i det vesentligste ulovfestet. Høringsnotatet viser at departementet ser dette, men vi stiller likevel spørsmål om det bør framgå klarere av lovteksten, for eksempel med en henvisning til samvirkerettslig praksis el.l.»

Departementet kan være enig med *OBOS* i at lovteksten nok ville fremstått som noe mer informativ om den også viste til ulovfestet rett. Dette følger imidlertid også uten en nærmere presisering i SCE-loven. Dersom det vedtas en alminnelig lov om samvirkeforetak i Norge, vil dessuten den nøytrale utformingen allerede være tilpasset en slik situasjon.

3.3 Særskilt om boligbyggelag og borettslag

Boligbyggelag og borettslag er de eneste formene for samvirkeforetak som i dag er underlagt en helhetlig samvirkerettslig regulering i henholdsvis bustadbyggjelagslova og burettslagslova (lover 6. juni 2003 nr. 38 og 39). Disse lovene vil derfor utfylle SCE-forordningens regler for slike samvirkeforetak hvis de er organisert som SCE-foretak.

Kommunal- og regionaldepartementet stiller seg positive til at boligbyggelag skal kunne organisere seg som SCE-foretak:

«Kommunal- og regionaldepartementet slutter seg til at for å sikre like konkurransevilkår og bidra til dets økonomiske utvikling, bør det sørges for at samvirker får egnede juridiske virkemidler som kan hjelpe dem med å utvikle deres grenseoverskridende virksomhet. Dette er

også argumenter som passer for boligbyggelag.»

For så vidt gjelder borettslag organisert som SCE-foretak, peker *Kommunal- og regionaldepartementet* på følgende problemstilling:

«Borettslag er imidlertid en form for samvirkeforetak som ikke egner seg til å reguleres av forordningen. Dette har sammenheng med at borettslagets primære formål er å gi andelseier bruksrett til egen bolig i borettslagets eiendom, jf. borettslagsloven § 1-1. Vi mener dette er en særegenhet ved borettslagsformen som gjør borettslagsformen uegnet som SCE-foretak, jf. mer om dette under våre merknader til punkt 3. Vi ber derfor om at det fremgår av loven at denne ikke gjelder for borettslagsloven.

[...]

Borettslagsformen er en organisasjonsform som gir en indirekte form for eierskap. Borettslaget eier eiendommen. Borettslaget eies av andelseierne. Det er i kraft av å være medeier i borettslaget (andelseier) at andelseierne er gitt en rett til å disponere en bolig i borettslagets eiendom.

Borettslagsloven regulerer de selskapsmessige sidene ved å være andelseier. Når det gjelder denne delen av loven, kunne forordningen tenkes å være anvendelig. Borettslagsloven regulerer imidlertid også den enkelte andelseiers disposisjonsrett over 'sin' bolig, boretten, jf. borettslagsloven kapittel 5. Dette innebærer at dersom den norske borettslagsloven ikke kommer til anvendelse, vil det være spørsmål om hva slags rett andelseierne har til boligen. Det er denne retten som andelseierne har betalt for. Her vil ikke forordningen være til hjelp.

Det kan også stilles spørsmål til om rådsforordningen har ment å regulere denne spesielle formen for eierskap som borettslagsformen representerer. Det kan her blant annet vises til følgende i forordningen: *'Et SCE-foretak skal ha som sitt hovedmål å tilfredsstillе medlemmenes behov og/eller utvikle deres økonomiske og sosiale virksomhet, særlig gjennom inngåelse av avtaler med dem om å levere varer eller tjenester eller utføre arbeid av den type SCE-foretaket utfører eller lar utføre'* (artikkel 1 nr. 3) og *'Ledelses- eller administrasjonsorganet skal utarbeide en rapport som forklarer og begrunner de juridiske, økonomiske og sysselsettingsmessige sidene ved flyttingen som forklarer konsekvensene av flyttingen for medlemmene, kreditorene, arbeidstakerne og innehavere av andre rettigheter.'* (artikkel 7 nr. 3) og artikkel 7 nr. 5. På bakgrunn av dette kan forordningen neppe ta sikte på å regulere borettslag som for øvrig ikke er et

typisk samvirkeforetak, jf. Ot.prp. nr. 30 (2002-2003) side 249 *'Men eit burettslag er likevel ikkje eit typisk samvirkeforetak. Mellom anna er det ikkje eit foretak som er ope for alle, slik eit bustadbyggjelag er. Burettslaget har likevel eit kooperativt føremål som skil det frå den typiske kapital-samanslutninga.'* Borettslag bør derfor ikke karakteriseres som et samvirkeforetak som skal kunne være et SCE-foretak. Det er heller neppe adgang for et borettslag å ha et datterselskap slik som blant annet fremgår indirekte av nr. 3 i fortalen *'datterforetak i en annen'*.

At det er forskjeller på samvirkeforetak som er boligbyggelag og borettslag harmonerer også med uttalelser i Ot.prp. nr. 30 (2002-2003) på side 29 hvor det differensieres mellom boligbyggelagsloven og borettslagsloven i forhold til en generell samvirkelov. Det kan derfra siteres følgende: *'Buretslovutvalet vurderer det slik at bustadbyggjelagslova kanskje kunne integrerast i ei generell samvirkelov eller ei lov om forbrukarsamvirke dersom det seinare blir laga slike lover. Etter utvalet si vurdering ville det truleg passe dårlegare å integrere burettslag i slik generell lovgiving.'*»

Norske Boligbyggelags Landsforbund har følgende kommentar til anvendelsen av SCE-forordningen for boligbyggelag og borettslag:

«I høringsbrevet har departementet trukket inn sammenligninger til og beskrevet reglene for boligbyggelag og borettslag slik at disse framkommer i de to lover. Dette er naturlig siden borettslovene er den eneste helhetlige selskapslovgivning som finnes for samvirkeforetak i Norge i dag. Vi finner denne gjennomgangen hensiktsmessig og nødvendig i forhold til lov om boligbyggelag. Når det gjelder lov om borettslag er det nok langt mindre naturlig å vurdere noen fusjon mellom et borettslag med virksomhet i Norge og et kooperativt selskap i utlandet. For det første ved at i henhold til fusjonsbestemmelsene i borettslagsloven er det kun lagt til rette for fusjon mellom borettslag og ikke mellom borettslag og andre samvirkeforetak. For det andre er det ikke sannsynlig at fusjon mellom et borettslag og et europeisk samvirkeforetak overhode er aktuelt. Normalt etableres et borettslag for å erverve tomt og oppføre eller erverve boliger for et begrenset antall andelseiere. En utvidelse av et konkret borettslags virksomhetsområde til også å engasjere seg i en fusjon med et allerede eksisterende samvirkeforetak i et annet land vil trolig være i strid med borettslagets formål om å gi egne andelseiere bolig i borettslagets bygg.

Etter NBBLs oppfatning mener vi at en tilpasning som tar sikte på å inkludere borettslag har liten eller ingen interesse, derimot støtter vi

departementets gjennomgang når det gjelder å sikre at boligbyggelag, hvis aktuelt, kan gis mulighet å fusjonere som angitt i forordningens art. 2.»

Departementet er enig i at reglene om SCE-foretak nok kan passe mindre godt på borettslag, slik at organisering som SCE-foretak vil være lite aktuelt i praksis. En ser imidlertid ikke et unntak fra SCE-loven som en løsning siden forordning

gen ikke hjemler en slik adgang. For så vidt gjelder selve boretten, inneholder ikke forordningen regler om dette, og det vil dermed følge av hovedregelen i artikkel 8 nr. 1 at nasjonale regler supplerer forordningen.

Eventuelle konflikter mellom SCE-forordningen og borettslagsloven må løses etter de alminnelige reglene i artikkel 8, jf. også prinsippet om likebehandling i artikkel 9.

4 Stiftelse av et europeisk samvirkeforetak

4.1 Innledning

SCE-forordningen artikkel 2 nr. 1 regulerer uttømmende på hvilke måter et SCE-foretak kan stiftes. Generelt gjelder at deltakerne må ha tilknytning til minst to medlemsstater. Forordningen åpner imidlertid for at hver enkelt medlemsstat også kan gi slik rett til foretak som ikke har hovedkontor i EØS. Det gjelder likevel bare foretak som «er stiftet i henhold til en medlemsstats lovgivning, har forretningskontor i denne medlemsstaten og har en reell og varig tilknytning til en medlemsstats økonomi», jf. forordningen artikkel 2 nr. 2.

I *høringsnotatet* foreslo Justisdepartementet å åpne for at også slike foretak skulle ha adgang til å delta i stiftelsen av et SCE-foretak. Fra *høringsnotatet* siteres:

«Departementet foreslår i lovforslaget § 4 en regel som åpner for at et foretak med hovedkontor utenfor EØS-området kan delta i stiftelsen av et SCE-foretak. Dette er i samsvar med den tilsvarende løsningen for SE-selskaper, jf. SE-loven § 4, og legger samtidig til rette for at samvirkeforetak kan delta på samme vilkår som andre typer foretak, jf. SCE-forordningens fortale punkt 6.»

Ingen *høringsinstanser* har merknader til dette.

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i *høringsnotatet*, jf. lovforslaget § 4.

Når det gjelder avvikling som følge av at reglene om stiftelse i artikkel 2 nr. 1 ikke er overholdt, vises det til nærmere omtale av reglene om tvungen avvikling av SCE-foretak under punkt 9.

4.2 Stiftelse ved fusjon

I *høringsnotatet* ble det redegjort slik for forordningens regler om stiftelse av SCE-foretak ved fusjon og forholdet til norsk rett:

«Stiftelse av et SCE-foretak ved fusjon er regulert i artiklene 19 til 34. Disse reglene suppleres av nasjonale regler om fusjoner for samvirkeforetak, jf. artikkel 20. I norsk rett er det for de fleste typer av samvirkeforetak i dag ingen

lovregler om dette. Da skal ifølge artikkel 20 bestemmelsene om interne fusjoner for allmennaksjeselskaper gjelde tilsvarende. For norsk rett vil det si at reglene i allmennaksjeloven kapittel 13 får anvendelse for et norsk samvirkeforetak som deltar i fusjonen. Dette er slått fast i lovforslaget § 5 første ledd første punktum. Dersom det vedtas en alminnelig lov om samvirkeforetak i Norge med regler om fusjon, er det naturlig at henvisningen til allmennaksjeloven erstattes av en henvisning til samvirkeloven.

Samvirkeforetak som omfattes av bustadbyggjelagslova og burettslagslova, har egne bestemmelser om fusjon, jf. bustadbyggjelagslova kapittel 9 og burettslagslova §§ 10-1 til 10-5. Siden de norske reglene bare gjelder samslåing med andre norske foretak, foreslår departementet en regel som uttrykkelig slår fast at ved en fusjon etter forordningen artikkel 19 til 34 skal de nevnte reglene gjelde tilsvarende så langt de passer for norske foretak som deltar i en fusjon med foretak som er underkastet utenlandsk rett, jf. lovforslaget § 5 første ledd annet punktum.

Artikkel 21 gir en medlemsstat adgang til å lovfeste en rett for vedkommende myndighet i staten til å fremsette innsigelser mot fusjonen før utstedelse av attesten som nevnt i artikkel 29 nr. 2. Slike innsigelser kan bare begrunnes med 'offentlighetens interesse'.

Departementet viste i *høringsnotatet* til at vilkåret «offentlighetens interesse» var det samme som i artikkel 7 nr. 14 om flytting og måtte forstås på samme måte. Forståelsen av dette begrepet er omtalt nærmere under punkt 5.3.3.

En tilsvarende adgang for medlemsstaten til å motsette seg dannelsen av et SE-selskap ved fusjon følger av SE-forordningen. Denne innsigelsesadgangen er imidlertid ikke benyttet i SE-loven. Det begrunnes med at det ikke eksisterer en slik innsigelsesadgang ved fusjon av allmennaksjeselskaper, jf. Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) Om lov om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) (SE-loven) punkt 4.1 s. 16. Siden det heller ikke eksisterer noen tilsvarende innsigelsesadgang verken etter ulovfestet samvirkerett

eller reglene om fusjon som gjelder for boligbyggelag eller borettslag, foreslo ikke departementet å benytte adgangen i artikkel 21.

I *artikkel 28 nr. 2* åpner forordningen for at en medlemsstat kan «vedta bestemmelser med sikte på å sikre hensiktsmessig beskyttelse for medlemmer som har gått imot fusjonen». Til sammenligning har et medlem som går imot en beslutning om flytting, rett til å melde seg ut, jf. SCE-forordningen artikkel 7 nr. 5.

Om dette het det i høringsnotatet:

«Norsk, ulovfestet samvirkerett inneholder ingen særskilte regler til beskyttelse av medlemmer som har gått imot en sammenslåing. Virkningen vil imidlertid være forskjellig for medlemmer av det overtakende og det overdragende foretaket. For sistnevnte gruppe innebærer sammenslåingen at medlemskapet blir konvertert til et medlemskap i det overtakende foretaket, noe medlemmene ikke kan påtvinges, jf. utredningen punkt 18.2.2.4 på side 209. For dem kan utmelding derfor være et alternativ. Det kan i utgangspunktet skje når som helst, jf. utredningen punkt 15.7.1 på side 189, og samvirkeprinsippet om et frivillig og åpnet medlemskap, jf. punkt 3.

Departementet har vurdert å foreslå en lovregel som gir medlemmer i det overdragende samvirkeforetaket den samme beskyttelsen som ved flytting, jf. forordningen artikkel 7 nr. 5. Det ville imidlertid i realiteten innebære en mer begrenset adgang til å gjøre gjeldende vedtektsfestede begrensninger i utmeldingsadgangen for medlemmer i foretak som deltar i stiftelse av et SCE-foretak, enn ved nystiftelse av et samvirkeforetak i forbindelse med sammenslåingen av to norske samvirkeforetak. I tråd med prinsippet om likebehandling med nasjonale samvirkeforetak, jf. forordningen artikkel 9, forslår departementet derfor at man ikke benytter adgangen i forordningen artikkel 28 nr. 2.»

Forordningens regler om den nærmere fremgangsmåten ved en fusjon, herunder om registreringen av denne, ble omtalt slik i høringsnotatet:

«Fremgangsmåten ved en fusjon skal for hvert samvirkeforetak som deltar i fusjonen, kontrolleres i samsvar med fusjonslovgivningen for samvirkeforetak i den staten foretaket hører hjemme, og i mangel av slik lovgivning, bestemmelsene for interne fusjoner av allmennaksjeselskaper, jf. artikkel 29 nr. 1. Med unntak for samvirkeforetak som omfattes av bustadbyggjelagslova eller burettslagslova, er ikke fusjon lovregulert i Norge. (Fusjon mellom meieriselskaper er riktignok lovregulert gjennom en henvisning i meieriselskapsloven

§ 3 til aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 13.) For slike SCE-foretak vil således allmennaksjelovens regler om fusjon komme til anvendelse. Dersom det vedtas en alminnelig lov om samvirkeforetak, vil det være samvirkeloven som får anvendelse. Når alle formaliteter er fullført, skal en kompetent myndighet utstede en attest, jf. *artikkel 29 nr. 2*. I lovforslaget § 5 annet ledd foreslås denne oppgaven lagt til Foretaksregisteret.

Før det nye SCE-foretaket kan registreres, skal det også kontrolleres at den delen av fremgangsmåten som angår gjennomføringen av fusjonen og stiftelsen av SCE-foretaket, er lovlig gjennomført, se *artikkel 31 nr. 2* og henvisningen til artikkel 30. Det skal gjøres av den myndighet i vedkommende medlemsstat som i dag har denne oppgaven når det gjelder nasjonale fusjoner mellom samvirkeforetak og – i mangel av slike bestemmelser – mellom allmennaksjeselskaper. Både etter bustadbyggjelagslova, burettslagslova og allmennaksjeloven er denne oppgaven lagt til Foretaksregisteret. Den samme løsningen foreslås for SCE-foretak, jf. lovforslaget § 5 annet ledd.»

OBOS uttaler:

«Slik boligbyggelagsloven og borettslagsloven i dag lyder hjemler disse lovene kun fusjon boligbyggelag – boligbyggelag og borettslag – borettslag. Da det ikke kan forventes at et utenlandsk samvirkeforetak er organisert på samme måte, vil det kunne reises spørsmål ved om det er i samsvar med norsk lov at disse fusjoneres.

Det foreslås derfor at det tas inn i lovteksten en passus om at boligbyggelagsloven etc. gjelder *så langt de passer*, for øvrig i samsvar med hva som er fastsatt for allmennaksjeselskaper i samme bestemmelse.»

Også *Norske Boligbyggelags Landsforbund* setter spørsmålsteget ved anvendelsen av reglene i SCE-forordningen om fusjon overfor et borettslag, jf. sitatet fra høringsuttalelsen under punkt 3.3.

Den Norske Advokatforening peker på at det vil kunne være vanskelig å bedømme konsekvensene av å gi regler i allmennaksjeloven anvendelse i forhold til de regler som ellers følger av vedtektene, og viser til følgende problemstilling:

«Dersom samvirkelagets vedtekter oppstiller flertallskrav – for eksempel krav om enstemmighet – som avviker fra allmennaksjelovens bestemmelser, vil det her oppstå konflikt. Advokatforeningen vil derved oppfordre departementet til å vurdere konsekvensene av dette og vurdere om allmennaksjeloven i visse tilfeller

bare skal gis anvendelse så langt ikke annet følger av et samvirkelags vedtekter.»

Den norske Revisorforening uttaler følgende om artikkel 33 om virkninger av fusjonen:

«Artikkelen regulerer at en rekke virkninger inntreer ved fusjon. Artikkelen sier ingenting om ikrafttredelsestidspunkt. I allmennaksjeloven inntreer denne typen virkning vanligvis når fusjonen er registrert etter at kreditorfristen har utløpt. Dette fremgår også av forarbeidene side 9 andre avsnitt gjennom henvisningen til allmennaksjeloven § 13-17. Dette kan for eksempel reguleres nærmere i lovteksten § 5 ved en henvisning til allmennaksjeloven § 13-17.»

Norges Skogeierforbund har følgende kommentar til reglene om minoritetsvern ved fusjon:

«Den norske implementeringslovens henvisning til allmennaksjelovens kapittel 13, viser her klart svakheten av [at] det ikke er etablert en norsk lov om samvirkeforetak. I et aksjeselskap kan for eksempel ulik verdsetting av overtakende og overdragende selskap kompenseres med fusjonsvederlag og utstedelse av aksjer. Som illustrert i Samvirkeforetaksutvalgets lovforslag § 104 og § 107 er andelslagseierne forhold til andelskapitalen annerledes, og rettigheter og forpliktelser bør i tråd med samvirkeprinsippene og medlemmenes ansvar ha andre bestemmelser. Forslaget til norsk implementeringslov § 5 er etter vårt skjønn dermed ikke tilstrekkelig for å sikre andelseierne rettigheter.

Tilsvarende anser vi at adgangen til å kreve tilleggsinnbetaling fra medlemmene (rådsforordningens artikkel 4 pkt 10) i mangel av en utfyllende norsk lovgivning ikke gir et tilfredsstillende minoritetsvern selv med adgangen til utmelding etter artikkel 15 pkt 2. Vi viser i den sammenheng til de utfyllende flertallskrav som Samvirkeforetaksutvalget har sitt lovforslag § 36, annet avsnitt pkt 2 og 3.»

Departementets forslag til § 5 om stiftelse ved fusjon er i samsvar med forslaget i høringsnotatet, likevel slik at det i første ledd annet punktum er presisert at reglene i bustadbyggjelagslova og burettslagslova bare skal gjelde tilsvarende «så langt de passer». En fusjon er en måte å stifte et SCE-foretak på, og det får virkning fra den dato foretaket registreres i samsvar med artikkel 11 nr. 1, jf. artikkel 31.

Når det gjelder forholdet mellom allmennaksjelovens regler om fusjon og foretakets vedtekter, viser departementet til ordlyden i artikkel 20 om forrang for allmennaksjelovens regler såfremt det

ikke følger noe annet av nasjonale bestemmelser om fusjon av samvirkeforetak. Uten en alminnelig lov om samvirkeforetak vil det dermed på dette punktet gjelde ulike regler for SCE-foretak og samvirkeforetak. For så vidt gjelder artikkel 4 punkt 10 om økning av andelenes verdi, er dette en bestemmelse som følger av SCE-forordningen, og som et SCE-foretak må følge uavhengig av om det foreligger en alminnelig lov om samvirkeforetak eller ikke.

Om avvikling som følge av manglende kontroll av lovligheten av fusjonen, jf. artikkel 34 nr. 2, vises det til nærmere omtale av reglene om tvungen avvikling av SCE-foretak under punkt 9.

4.3 Stiftelse ved omdanning

I *høringsnotatet* ble denne stiftelsesformen og forholdet til norsk rett beskrevet slik:

«En annen måte å stifte et SCE-foretak på er ved omdanning av et samvirkeforetak som har sitt forretningskontor og hovedkontor i en medlemsstat, og som i minst to år har hatt et forretningssted eller et datterselskap som hører under en annen medlemsstats lovgivning, jf. artikkel 2 nr. 1 femte strekpunkt.

Omdanning er nærmere regulert i SCE-forordningen artikkel 35. Omdanningsvedtaket skal treffes av generalforsamlingen og være gjennomført før foretaket kan flytte til en annen medlemsstat.

Norsk samvirkerett inneholder ingen lovfestede bestemmelser om omdanning fra samvirkeforetaksformen, jf. utredningen punkt 18.5 på side 211. Det innebærer at man i gjeldende norsk rett ikke har lovregler som kan utfylle reglene i SCE-forordningen slik reglene for omdanning i allmennaksjeloven kapittel 15 supplerer reglene om stiftelse av et SE-selskap ved omdanning, jf. SE-loven § 6.»

Av SCE-forordningen artikkel 35 nr. 4 følger en plikt for foretaket til å offentliggjøre omdanningsplanen «på den måte som er fastsatt i hver medlemsstats lovgivning». I *høringsnotatet* foreslo departementet at man i mangel av samvirkerettslige regler om dette i norsk rett skulle gi allmennaksjeloven § 13-13 om melding av fusjonsplanen til Foretaksregisteret tilsvarende anvendelse så langt den passer, jf. lovforslaget § 6 første ledd. Det ble samtidig påpekt at dersom det ble vedtatt en alminnelig lov om samvirkeforetak, kunne det være aktuelt at henvisningen til allmennaksjeloven ble erstattet av en henvisning til en tilsvarende bestemmelse i samvirkeloven.

Departementet foreslo videre samme sted å presisere i SCE-loven at en statsautorisert eller registrert revisor skulle foreta de bekreftelser om omdanningsplanen som er nevnt i SCE-forordningen artikkel 35 nr. 5, jf. lovforslaget § 6 annet ledd. Det ble i den forbindelse vist til at de samme kravene til sakkyndig redegjørelse for fusjonsplanen gjelder for allmennaksjeselskaper, jf. allmennaksjeloven § 13-10 første ledd annet punktum, som gir kvalifikasjonskravene i § 2-6 annet ledd tilsvarende anvendelse.

SCE-forordningen åpner i artikkel 35 nr. 7 for at en medlemsstat kan sette som vilkår for omdanningen at «det kontrollorgan i samvirket som skal omdannes der arbeidstakernes innflytelse er organisert, med kvalifisert flertall eller enstemmighet har gitt sin tilslutning». Fra høringsnotatet siteres:

«Artikkel 35 nr. 7 har en parallell i SE-forordningen artikkel 37 nr. 8. Ved gjennomføringen av SE-forordningen ble denne adgangen ikke benyttet under henvisning til at slike regler ikke gjelder etter allmennaksjeloven. Bare bustadbyggjelagslova har regler om bedriftsdemokrati i samvirkeforetak, men – og i likhet med allmennaksjeloven – ingen regler som tilsvarende artikkel 35 nr. 7. Departementet foreslår derfor heller ikke å gi regler med hjemmel i denne bestemmelsen.»

OBOS skriver:

«Det foreslås at det skal tas inn en henvisning til allmennaksjeloven § 13-13 om melding til foretaksregisteret. For foretak som er omfattet av borettslagslovene, bør de aktuelle bestemmelser det henvises til, være boligbyggelagsloven § 9-8 og borettslagslovens § 10-3.»

Den norske Revisorforening bemerker følgende til lovutkastet § 6 annet ledd som viser til SCE-forordningen artikkel 35 nr. 5:

«I § 6 annet ledd finnes en bestemmelse om at 'bekreftelse som nevnt i SCE-forordningen artikkel 35 nr 5 av at reglene om omdanningsplanen er fulgt, skal gis av en statsautorisert eller registrert revisor'. I den oversatte forordningens artikkel 35 nr 5 finnes en ordlyd som krever at bestemmelsene i artikkel 22 nr 1 bokstav b) er fulgt. I artikkel 22 nr 1 bokstav b) finner vi at fusjonsplanen skal inneholde opplysninger om bytteforholdet for andelene av den tegnede kapitalen og størrelsen på en eventuell kontant utbetaling mv.

Slik bestemmelsen i § 6 annet ledd nå er formulert kan den tyde på at revisor skal uttale seg

om at opplysningene som kreves i artikkel 22 nr 1 bokstav b, er gitt i omdanningsplanen. Kommentarene til denne paragrafen tyder imidlertid på at revisor skal uttale seg om et bytteforhold. Ordlyden i § 6 annet ledd er derfor inkonsistent med kommentarene til sammen paragraf.

Etter vår mening vil det ikke gi noen mening å uttale seg om et bytteforhold i en omdanningssituasjon. I en omdanning hvor et 'norsk' samvirkeforetak omdannes til et europeisk samvirkeforetak, må det forutsettes at de samme andelseierne er andelseierne både før og etter omdanningen i samme forhold. Bytteforholdet vil derfor alltid bli 1 til 1.

Situasjonen ligner mye på omdanning fra et aksjeselskap til et allmennaksjeselskap. I denne situasjonen avgir revisor en uttalelse om at verdien av innskuddet i det nye selskapet, minst svarer til verdien av vederlaget (aksjene allmennaksjeselskapet utsteder ved omdanningen). Å uttale seg om dette (både i et allmennaksjeselskap og i et europeisk samvirkeforetak) er også en pussighet da det ikke utstedes noe vederlag i tilknytning til omdanningen.

For andelseierne i et samvirkeforetak, som uttalelsen skal gis til, vil det være av større interesse å vite om samvirkeforetaket kan stiftes med den lovpålagte minimumskapital. Et slikt krav finnes i artikkel 76 nr 5. All den tid det synes å være et pålegg i forordningen at revisor skal uttale seg om noe i denne sammenheng, foreslår vi at dette forstås som at revisor pålegges å uttale seg om at opplysningene i artikkel 22 nr 1 bokstav b, er gitt i omdanningsplanen. Dette synes også å være konsistent med den oversatte teksten i forordningen artikkel 35 nr 5. Dette kan oppnås ved å presisere ordlyden i § 6 annet ledd noe samt at den veiledning som gis i kommentarene til paragrafen omarbeides.»

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble lagt frem i høringsnotatet, likevel slik at ordlyden i annet ledd er noe justert som følge av Revisorforeningens innspill.

For enkelthets skyld har departementet valgt å beholde henvisningen i § 6 første ledd til allmennaksjeloven § 13-13 også for så vidt gjelder boligbyggelag og borettslag. Det er ingen regler i norsk rett om omdanning av boligbyggelag eller borettslag, og det kan da være en vel så hensiktsmessig løsning at ved omdanning i henhold til SCE-loven skal den samme regelen om melding av fusjonsplanen til Foretaksregisteret gjelde for alle samvirkeforetak som omdannes til SCE-foretak.

5 Registrering og flytting av et europeisk samvirkeforetak

5.1 Norske SCE-foretak

Et SCE-foretak skal ha forretningskontor i samme stat som hovedkontoret, jf. forordningen artikkel 6. Er dette i Norge, skal foretaket regnes som norsk og være registrert i det samme registeret som allmennaksjeselskaper, jf. forordningen artikkel 11 nr. 1. Forordningen artikkel 6 annet punktum gir den enkelte medlemsstaten anledning til å lovfeste et krav om at hovedkontoret og forretningskontoret skal være på samme sted i medlemsstaten.

I *høringsnotatet* ble det vist til at det i gjeldende norsk rett ikke er et slikt krav til samlokalisering for samvirkeforetak. Under henvisning til prinsippet om likebehandling med nasjonale samvirkeforetak i artikkel 9 ville departementet heller ikke foreslå en slik regel for SCE-foretak.

Ingen *høringsinstanser* har merknader til dette.

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i *høringsnotatet*, og går dermed ikke inn for å benytte adgangen i SCE-forordningen artikkel 6 annet punktum om å lovfeste et krav om at hovedkontoret og forretningskontoret skal være på samme sted i medlemsstaten.

SCE-forordningen pålegger videre en medlemsstat å foreta inngrep ved manglende overholdelse av kravet til at forretningskontor og hovedkontor skal ligge i samme stat. Dette er omhandlet nærmere i tilknytning til reglene om tvungen avvikling av SCE-foretak under punkt 9.

5.2 Registrering og kunngjøring av et SCE-foretak

Et norsk SCE-foretak skal være registrert i det registeret som er foreskrevet for allmennaksjeselskaper, jf. forordningen artikkel 11 nr. 1. I Norge er det Foretaksregisteret. I *høringsnotatet* het det:

«Offentliggjøring av dokumenter skal også skje etter de samme regler som gjelder for allmennaksjeselskaper, jf. *artikkel 12 nr. 1*. I Norge vil det si registrering og kunngjøring etter reglene i lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak.

Registrering av SCE-foretak og sletting av slik registrering skal i tillegg offentliggjøres i De Europeiske Fellesskaps Tidende, jf. *artikkel 13 nr. 1*. I denne offentliggjøringen skal det opplyses om foretakets navn, nummer, registreringsdato og –sted, offentliggjøringsdato og –sted, publikasjonens tittel, SCE-foretakets forretningskontor og dets virksomhetssektor. Flytting av forretningskontor skal offentliggjøres på samme måte, jf. artikkel 13 nr. 2. Det følger av nr. 3 at det i Norge er Foretaksregisteret som skal sørge for at Kontoret for europeiske fellesskaps offisielle publikasjoner får oversendt de opplysninger som skal offentliggjøres etter bestemmelsen.

I lovforslaget § 14 nr. 2 og forslaget om endring av foretaksregisterloven § 2-1 første ledd og ny § 3-1 c er det foreslått regler om registrering av SCE-foretak i Foretaksregisteret. Oversendelsesplikten som følger av artikkel 13, er foreslått regulert i foretaksregisterloven § 6-2 annet ledd, jf. lovforslaget § 14 nr. 2.»

Reglene i nasjonal lovgivning som gjennomfører ellefte rådsdirektiv 21. desember 1989 om offentlighet angående filialer opprettet i en medlemsstat av visse former for selskaper som er underlagt en annen medlemsstats lovgivning, skal gjelde også for filialer av et SCE-foretak, jf. artikkel 12 nr. 2 første punktum. En medlemsstat kan imidlertid velge å gjøre et unntak for dette av hensyn til «samvirkers særlige karakter», jf. artikkel 12 nr. 2 annet punktum. I *høringsnotatet* gikk ikke Justisdepartementet inn for å benytte seg av denne adgangen:

«Registreringsplikten for filialer av utenlandsk foretak er nedfelt i lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven) § 10-2. Denne vil også omfatte filialer av SCE-foretak for så vidt gjelder foretaksregisterloven § 2-1, jf. lovforslaget § 14 nr. 2. Departementet går inn for at foretaksregisterlovens regler i utgangspunktet skal gjelde fullt ut også for SCE-foretak og foreslår derfor ikke å benytte unntaksadgangen i SCE-forordningen artikkel 12 nr. 2.»

Ingen *høringsinstanser* har merknader til dette.

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i høringsnotatet, jf. forslaget om endringer i foretaksregisterloven i lovforslaget § 14 nr. 2.

5.3 Flytting av et SCE-foretak

5.3.1 Generelt

Formålet med SCE-forordningen er å legge forholdene til rette for at samvirkeforetak kan drive virksomhet på tvers av landegrensene innenfor EØS-området. Et SCE-foretak skal kunne flytte hovedkontor og forretningskontor til en annen EØS-stat uten å måtte gå veien om oppløsning og nystiftelse, jf. forordningen artikkel 7 nr. 1. Et SCE-foretak som flytter hit, blir et norsk SCE-foretak og skal følge norsk rett.

Justisdepartementet foreslo i *høringsnotatet* at kompetent myndighet til å utstede attest som «bekrefter fullføringen av alt arbeid med dokumenter og formaliteter før flytting», jf. artikkel 7 nr. 8, skulle være Foretaksregisteret.

Ingen *høringsinstanser* har merknader til dette.

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i høringsnotatet, jf. lovforslaget § 7 fjerde ledd.

5.3.2 Særskilte regler til vern av kreditorer

Samtidig som SCE-forordningen legger til rette for at et SCE-foretak kan flytte over landegrensene, åpner den også for at en medlemsstat kan gi særskilte regler til vern av kreditorer dersom foretaket flytter. Attest som bekrefter at alt arbeid med flyttingen er fullført, kan ikke utstedes før SCE-foretaket kan «bevise at det med hensyn til fordringer som oppstår før offentliggjøringen av flytteplanen, samt interessene til kreditorer og innehavere av andre rettigheter [...] gir tilstrekkelig beskyttelse i samsvar med kravene fastsatt av medlemsstaten der SCE-foretaket har sitt forretningskontor før flytting», jf. artikkel 7 nr. 7 første ledd. En medlemsstat kan velge å utvide denne beskyttelsen til å gjelde også for forpliktelser som er oppstått etter offentliggjøringen av flytteplanene, jf. artikkel 7 nr. 2, men før selve flyttingen, jf. artikkel 7 nr. 7 annet ledd.

Behovet for å utvide beskyttelsen for kreditorer ble omtalt slik i *høringsnotatet*:

«Kreditorenes krav vil bestå uavhengig av om foretakets hovedkontor flyttes til en annen medlemsstat. Den nye jurisdiksjonen kan likevel ha et dårligere kreditorvern enn det som

gjelder etter norsk rett. Språkproblemer og økte geografiske avstander kan også vanskeliggjøre inndrivning i praksis. Til sammenligning har et foretaksmedlem som går mot flyttevedtaket, adgang til å melde seg ut, jf. artikkel 7 nr. 5.

SE-forordningen inneholder en tilsvarende bestemmelse som åpner for at medlemsstaten kan vedta særskilte regler til vern av kreditorer dersom et SE-selskap flytter, jf. SE-forordningen artikkel 8 nr. 7. Siden flytteadgangen – i likhet med allmennaksjelovens regler om fusjon, fisjon og omdanning – bygger på et kontinuitetsprinsipp, er kreditorenes interesser ivare tatt etter de samme bestemmelsene, jf. SE-loven § 7 annet ledd, som gir allmennaksjeloven §§ 13-14 til 13-17 tilsvarende anvendelse.

Etter departementets syn gjør de hensyn som taler for særskilt beskyttelse av kreditorer dersom et SE-selskap flytter, seg gjeldende også for et SCE-foretak som flytter. For SCE-foretak som driver virksomhet som omfattes av bustadbyggjelagslova eller burettslagslova, foreslår departementet derfor at bestemmelsene i disse lovene om kreditorbeskyttelse i forbindelse med fusjon får tilsvarende anvendelse så langt de passer, jf. henvisningene i lovforslaget § 7 annet ledd annet punktum til bustadbyggjelagslova §§ 9-8 til 9-11 og burettslagslova §§ 10-3 til 10-5.

Regler om sammenslåing for andre typer samvirkeforetak må utledes av ulovfestet rett, jf. utredningen punkt 18.2.1.3 på side 207. Av denne lar det seg ikke utlede et klart grunnlag for regler om sammenslåing av samvirkeforetak som bygger på et kontinuitetsprinsipp, jf. utredningen punkt 18.2.1.3 på side 208. Samvirkelovutvalget helte derfor i retning av at de generelle reglene om debitorskifte måtte komme til anvendelse i forhold til kreditorer i det overdragende samvirkeforetaket, jf. utredningen punkt 18.2.2.5 på side 209. Etter departementets vurdering synes imidlertid kreditorbeskyttelsen etter disse reglene å gå lenger enn det hjemmelen i SCE-forordningen artikkel 7 nr. 7 legger opp til. Det vil dessuten kunne vanskeliggjøre flytteadgangen for et SCE-foretak, noe som igjen er i strid med formålet med forordningen.

Departementet foreslår etter dette at reglene i allmennaksjeloven §§ 13-14 til 13-17 om kreditorbeskyttelse ved fusjon skal gjelde tilsvarende så langt de passer for SCE-foretak som flytter og som ikke omfattes av de nevnte særlovene om fusjon som gjelder for enkelte typer samvirkeforetak, jf. lovforslaget § 7 annet ledd første punktum. På den måten vil kreditorer i all hovedsak være sikret det samme vernet ved flytting av et SCE-foretak, uavhengig av

hvilke lovregler som kommer til anvendelse. Henvisningen til allmennaksjelovens regler harmonerer for øvrig også med SCE-forordningen artikkel 20, jf. lovforslaget § 5 første ledd, som bestemmer at reglene som gjelder for allmennaksjeselskaper, subsidiært skal supplere SCE-forordningens regler om fusjon. Samvirkelovutvalget har for øvrig foreslått egne fusjonsregler for samvirkeforetak som bygger på kontinuitetssynspunkter, jf. kapittel 8 i utvalgets lovforslag. Dersom det vedtas en alminnelig lov om samvirkeforetak med slike fusjonsregler, vil det være nærliggende at den foreslåtte henvisningen til allmennaksjelovens fusjonsregler erstattes av en henvisning til samvirkeloven.

I praksis innebærer kreditorbeskyttelsen etter de nevnte reglene følgende: Når beslutningen om flytting er truffet, skal den meldes til Foretaksregisteret, jf. allmennaksjeloven § 13-14, bustadbyggjelagslova § 9-8 og burettslagslova § 10-3 første ledd. Foretaksregisteret skal varsle kreditorene etter reglene i allmennaksjeloven § 13-15, bustadbyggjelagslova § 9-9 og burettslagslova § 10-3 annet og tredje ledd. Foretaket må håndtere innsigelser fra kreditorene slik det kreves, jf. allmennaksjeloven § 13-16, bustadbyggjelagslova § 9-10 og burettslagslova § 10-4. Når fristen for innsigelser er utløpt, og forholdet til kreditorene er avklart, skal foretaket gi melding til Foretaksregisteret, jf. allmennaksjeloven § 13-17, bustadbyggjelagslova § 9-11 og burettslagslova § 10-5. Når Foretaksregisteret har mottatt slik melding, kan det som kompetent myndighet utstede attesten etter SCE-forordningen artikkel 7 nr. 8, jf. lovforslaget § 7 fjerde ledd.

Fra det tidspunkt flytting er besluttet foreslår departementet også en bestemmelse som pålegger et SCE-foretak å føye 'under flytting' til sitt foretaksnavn på brev, kunngjøringer og andre dokumenter, jf. lovforslaget § 7 første ledd. Forslaget bygger på den tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 16-5 første ledd, allmennaksjeloven § 16-5 første ledd, bustadbyggjelagslova § 10-5 første ledd og burettslagslova § 11-5 første ledd. En tilsvarende plikt gjelder også for SE-selskap som flytter, jf. SE-loven § 7 første ledd.»

Kommunal- og regionaldepartementet bemerker:

«Et foretaksmedlem som går mot flyttevedtaket har adgang til å melde seg ut, jf. artikkel 7 nr. 5. Medlemmet har rett til å få tilbakebetalt hans/hennes andel av den tegnede kapitalen redusert i forhold til eventuelle tap påført SCE-foretakets kapital. Beløpet som her fratrekkes

beregnes ut fra balansen for det regnskapsåret da retten til tilbakebetaling oppstod.

Denne beregningsmodellen gjør i realiteten utmeldingsadgangen for andelseiere i borettslag illusorisk. Dette fordi i borettslag utgjør som regel andelseiers bolig hovedverdien for en andelseier, og den tegnede kapitalen vil ikke gjenspeile denne verdien. Dette tyder igjen på at forordningen ikke bør gjelde for borettslag.»

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i høringsnotatet, jf. lovforslaget § 7 første og annet ledd.

I et borettslag gir en andel enerett til å bruke en bolig (boret) og nytte fellesarealer, jf. burettslagslova § 5-1. En andelseier som vil benytte seg av utmeldingsretten, mister dermed boretten. Utøvelse av utmeldingsretten vil dermed generelt fremstå som mer krevende for et medlem i et samvirkeforetak organisert som et borettslag. Det vedlerlag en andelseier som benytter seg av utmeldingsretten har krav på etter forordningens regler vil heller neppe gjenspeile de reelle verdier. En andelseier som ikke benytter seg av utmeldingsretten kan imidlertid på et senere tidspunkt avhende sin andel. At det fremstår som mer krevende å melde seg ut av et samvirkeforetak organisert som et borettslag, er likevel ikke noe argument for å gjøre unntak i forhold til forordningen for borettslag, se omtalen av dette spørsmålet under punkt 3.3.

5.3.3 Særskilte regler til vern av samfunnsinteresser

SCE-forordningen artikkel 7 nr. 14 åpner for at medlemsstatene kan lovfeste at

«flytting av et forretningskontor som vil føre til endring i lovgivningen som får anvendelse, ikke [skal] tre i kraft dersom vedkommende myndighet i denne medlemsstaten har innsigelser mot flyttingen innen tomånedersfristen nevnt i nr. 6. Slike innsigelser kan bare begrunnes ut fra offentlighetens interesse.»

I *høringsnotatet* ble den nærmere forståelsen av begrepet «offentlighetens interesse» drøftet:

«Det er ikke sagt noe nærmere i forordningen om hvordan begrepet 'offentlighetens interesse' skal forstås. Begrepet forekommer også i SE-forordningen, men kravet er formulert som 'offentlige interesser' i SE-loven § 7 annet ledd. Det foreslås også i SCE-loven å bruke begrepet 'offentlige interesser'. Begrepene skal forstås likt. Om forståelsen av begrepet i SE-loven, se følgende fra Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) Om lov om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a

(rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) (SE-loven) punkt 5.3.4 på side 24:

'Det er ikke sagt noe nærmere i forordningen om hvordan begrepet 'offentlighetens interesse' skal forstås. Det er imidlertid nærliggende å se hen til hvordan begrepet er forstått i Rådsforordning (EØF) nr. 2137/85 om europeiske økonomiske foretaksgrupper, se forordningen artikkel 14 nr. 4, hvor det brukes på samme vis som i forordningen om det europeiske selskap. I Ot.prp. nr. 72 (1994–95) Lov om europeiske økonomiske foretaksgrupper ved gjennomføring av EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10 (rådsforordning (EØF) nr. 2137/85) (EØFG-loven) under punkt 4.17 på s. 19 uttalte Nærings- og energidepartementet følgende om begrepet:

'Forordningen gir ikke noen nærmere definisjon av begrepet offentlige interesser. Uttrykket er imidlertid ment som en referanse til EØS-avtalens unntaksbestemmelser, jf. artiklene 28 nr. 3, 33, 43 og 112 som bl.a. omhandler unntak av hensyn til 'offentlig moral', 'offentlig orden' og 'offentlig sikkerhet'. Bestemmelsene er etter sin ordlyd snevrere i

sitt anvendelsesområde. EF-domstolen har i sin praksis tolket bestemmelsene restriktivt slik at det skal relativt mye til før de kan påberopes. Den enkelte stat står således ikke fritt til å bestemme hva som er å anse som offentlige interesser.'

Under behandlingen av SE-loven i Stortinget mente justiskomiteen at utflytting av bedrifter fra Norge kunne ha store konsekvenser i gitte situasjoner. Justiskomiteens flertall pekte på at selv om det skal mye til for å nekte et SE-selskap å flytte, burde muligheten være til stede der en er bekymret for markedets funksjon (Innst. O. nr. 54 (2004–2005) punkt 2 på side 10). Den samme problemstillingen gjør seg gjeldende i relasjon til SCE-foretak. På denne bakgrunn foreslår departementet en tilsvarende inngrepshjemmel i SCE-loven, jf. lovforslaget § 7 tredje ledd.»

Ingen *høringsinstanser* har merknader til dette.

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i høringsnotatet, jf. lovforslaget § 7 tredje ledd.

6 Organisering av et europeisk samvirkeforetak

6.1 Innledning

I likhet med samvirkeforetak er generalforsamlingen også det øverste organet i et SCE-foretak. Når det gjelder organiseringen av foretakets ledelse, kan et SCE-foretak velge om det skal ha ett ledelsesorgan (ett-nivåsystemet) eller ett ledelsesorgan og ett kontrollorgan (to-nivåsystemet), jf. SCE-forordningen artikkel 36. *Fra høringsnotatet* siteres:

«To-nivåsystemet kjennetegnes ved at foretaket har både et kontrollorgan og et ledelsesorgan. Ledelsesorganet forestår ledelsen av foretaket og har således store likhetstrekk med styret i samvirkeforetak, jf. artikkel 37. Kontrollorganet skal ha som hovedoppgave å føre tilsyn med ledelsesorganet, men skal ikke selv utøve ledelsen, jf. artikkel 39. To-nivåsystemet synes å ha visse likhetstrekk med samvirkeforetak organisert med både et styre og et representantskap, jf. utredningen punkt 14.1 på side 173. To-nivåsystemet er for øvrig en organisasjonsform som også står åpen også for europeiske selskaper, jf. SE-loven § 9.

Et SCE-foretak bygget opp etter ett-nivåsystemet har bare ett ledelsesorgan – administrasjonsorganet. Denne organiseringen er nok den vanligste blant norske samvirkeforetak, jf. utredningen punkt 14.1 på side 173.

Alle SCE-foretak skal ha en generalforsamling, jf. artikkel 36 bokstav a. Hvert medlem av et SCE-foretak skal som hovedregel ha én stemme, jf. artikkel 59 nr. 1. For øvrig inneholder denne bestemmelsen nærmere regler om stemmeretten. Bestemmelsen må sees som et utslag av det samvirkerettslige prinsippet om 'demokratisk medlemskontroll', jf. fortalen punkt 10 tredje strekpunkt og nærmere omtale av dette under punkt 3 ovenfor.

I norsk rett er det kun organiseringen av boligbyggelag og borettslag som er lovregulert. Bustadbyggjelagslova åpner for organisering etter begge systemer, mens burettslagslova bare har regler om organisering etter et ett-nivåsystem. For øvrige samvirkeforetak beror dette på vedtektene supplert med ulovfestet samvirkerett. I praksis forekommer

begge organisasjonsformer, men organisering med et årsmøte og et styre er som nevnt det vanligste.»

Bergen og Omegn Boligbyggelag har følgende merknad til spørsmålet om forholdet mellom forordningens regler om organisering av et SCE-foretak og særlovgivningens regler om organiseringen:

«Vi tolker forslaget § 2 om forholdet til annen norsk lovgivning, og departementets kommentarer hertil, slik at departementet legger til grunn at nasjonal særlovgivning vil gjelde så langt SCE-forordningen selv gir medlemslandene adgang til å fastsette egne regler herom. Ved tvil om forholdet mellom forordningen og nasjonal lovgivning forutsettes at det kan gis utfyllende regler gjennom forskrift om forholdet mellom de ulike rettskildene som kommer til anvendelse på SCE-foretak.

Vi legger for vår del til grunn at en nasjonal forskrift i seg selv ikke vil være rettslig avklarende i forhold til en fortolkning av forordningen som sådan, og tillater oss på denne bakgrunn å forutsette at problemstillingen knyttet til forholdet mellom forordningen og nasjonal lovgivning søkes nærmere avklart.»

Kommunal- og regionaldepartementet har merket seg at

«særlovgivningens regler om organisering i sin helhet antas å få anvendelse på SCE-foretak. Særreglene antas derfor å gå foran forordningens egne regler.»

D e p a r t e m e n t e t legger til grunn at samvirkeforetak som er organisert etter regler i særlovgivningen, på dette punktet skal følge reglene i disse lovene. Det gjelder boligbyggelag og borettslag. Denne løsningen ble også lagt til grunn i SE-loven i relasjon til allmennaksjeselskaper som driver virksomhet regulert etter finanslovgivningen, jf. Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) punkt 6.1 s. 27. For så vidt gjelder den mer generelle anførselen om forholdet mellom de ulike rettskildene som kommer til anvendelse på et SCE-foretak, vises det til nærmere redegjørelse for dette under punkt 3.2.

6.2 To-nivåsystemet

SCE-forordningen åpner for at et SCE-foretak skal kunne organiseres etter et to-nivåsystem, jf. SCE-forordningen artikkel 36. I *høringsnotatet* ble det redegjort slik for forordningens regler om denne organisasjonsformen:

«Artikkel 37 gir regler om ledelsesorganets funksjoner og om oppnevning av medlemmer. Med hjemmel i artikkel 37 nr. 1 annet punktum kan en medlemsstat fastsette at en administrerende direktør skal ha ansvaret for den daglige ledelsen i SCE-foretaket. Av nr. 2 annet ledd fremgår at en medlemsstat kan kreve eller tillate at medlemmene av ledelsesorganet skal oppnevnes og avsettes av generalforsamlingen i stedet for av kontrollorganet. En medlemsstat kan dessuten tidsbegrense lengden på den perioden et medlem av kontrollorganet kan fungere som medlem av ledelsesorganet, jf. artikkel 37 nr. 3 fjerde punktum. Nr. 4 annet punktum inneholder en adgang for en medlemsstat til å sette en grense for et minste og/eller største antall medlemmer av ledelsesorganet. Endelig fremgår det av nr. 5 at en medlemsstat som ikke har regler om to-nivåsystemet, kan 'vedta hensiktsmessige tiltak angående SCE-foretak'.

Artikkel 39 inneholder regler om kontrollorganets funksjoner og om oppnevning av medlemmer. I nr. 4 annet punktum åpnes det for at en medlemsstat kan sette en grense for et minste og/eller største antall medlemmer av dette organet. Artikkel 40 omhandler kontrollorganets rett til opplysninger fra ledelsesorganet. I tillegg kan en medlemsstat fastsette at hvert enkelt medlem av kontrollorganet skal ha en slik rett, jf. nr. 3 annet punktum.»

Om forholdet til norsk rett ble det uttalt:

«Departementet foreslår ikke å benytte adgangen etter artikkel 37 nr. 1 til å stille krav om at et SCE-foretak skal ha daglig leder. Det følger av bestemmelsen at dette kan fastsettes 'på samme vilkår' som for nasjonale samvirkeforetak. Det kan ikke utledes noen alminnelig plikt til å ha daglig leder etter norsk ulovfestet samvirkerett, og det bør derfor heller ikke stilles noe slikt krav for SCE-foretak.

Artikkel 37 nr. 2 første ledd bestemmer som nevnt at i et to-nivåsystem skal medlemmer av ledelsesorganet oppnevnes og avsettes av kontrollorganet. Annet ledd åpner imidlertid for at medlemsstatene kan kreve eller tillate at medlemmer av ledelsesorganet i stedet skal oppnevnes og avsettes av generalforsamlingen. Etter norsk ulovfestet samvirkerett vil det bero på vedtektene om det er generalforsamlingen

(årsmøtet) eller et annet organ som har kompetanse til å velge og å avsette styret. Departementet foreslår med grunnlag i artikkel 37 nr. 2 annet ledd at det for norske SCE-foretak gis adgang til å fastsette i vedtektene at medlemmer av ledelsesorganet skal velges og avsettes av generalforsamlingen, jf. lovforslaget § 8 annet ledd. En slik regel synes å gi best svar med norsk samvirkerett.

Departementet foreslår også å benytte adgangen etter artikkel 37 nr. 3 fjerde punktum til å fastsette en grense for hvor lenge et medlem av kontrollorganet kan fungere som medlem av ledelsesorganet. En slik regel finnes i SE-loven § 9 tredje ledd annet punktum. De samme hensyn som regelen skal ivareta, gjør seg gjeldende for SCE-foretak, og det foreslås en grense på to måneder.

Videre foreslås det å benytte adgangen etter artikkel 37 nr. 3 annet punktum til å fastsette et minstekrav for antallet medlemmer i ledelsesorganet. Det foreslås i lovforslaget § 8 første ledd at ledelsesorganet skal ha minst tre medlemmer. Et slikt krav gjelder også etter bustadbyggjelagslova § 6-1 og burettslagslova § 8-1. Derimot foreslås det ikke å benytte adgangen etter artikkel 39 nr. 4 annet punktum til å fastsette krav til antall medlemmer av kontrollorganet, siden man ikke ellers har noe slikt krav etter norsk samvirkerett.

Det foreslås heller ikke å benytte adgangen til å vedta 'hensiktsmessige tiltak' etter artikkel 37 nr. 5 for medlemsstater som ikke har nasjonale regler om to-nivåsystemet å falle tilbake på. Dersom det vedtas en alminnelig lov om samvirkeforetak, antar departementet at det kan være aktuelt å gi en regel tilsvarende regelen i SE-loven § 9 første ledd første og annet punktum, som innebærer at forordningens regler om to-nivåsystemet utfylles av allmennaksjelovens regler om styret og bedriftsforsamlingen. Dersom det vedtas en samvirkelov, kan det på samme måte bestemmes at lovens regler om ledelsesorganene skal gjelde så langt de passer for SCE-foretakets ledelsesorgan og kontrollorgan.»

Reglene for boligbyggelag og borettslag ble drøftet særskilt:

«Bustadbyggjelagslova og burettslagslova har egne regler om organisering. Forordningen artikkel 8 nr. 2 bestemmer at dersom nasjonal lovgivning inneholder særskilte regler om den virksomhet foretaket utfører, skal denne lovgivningen i sin helhet få anvendelse på SCE-foretaket. Det kan generelt være ukart hvor langt denne bestemmelsen rekker i forhold til forordningens egne regler. Bestemmelsen reiser blant annet et spørsmål om det for boligbygge-

lag og borettslag vil være bustadbyggjelagslovas og burettslagslovas regler om organisering som gjelder, eller om et SCE-foretak som driver denne form for virksomhet, i stedet skal følge forordningens regler om to-nivåsystemet og ett-nivåsystemet. Et tilsvarende spørsmål reiser seg etter SE-forordningen artikkel 9 nr. 3 for selskaper som faller inn under forretningsbankloven, forsikringsvirksomhetsloven og finansieringsvirksomhetsloven. I Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) ble det i punkt 6.2 på side 29-30 antatt at særlovgivningens regler om organisering vil gå foran forordningens egne regler, men det ble gitt uttrykk for at spørsmålet måtte anses som usikkert. Selv om SCE-forordningen artikkel 8 nr. 2 har en noe annen utforming enn SE-forordningen artikkel 9 nr. 3, legger departementet samme løsning til grunn som etter SE-forordningen. Også for SCE-forordningens bestemmelse må det imidlertid erkjennes at løsningen er usikker.»

OBOS bemerker følgende til forslaget om å lovfeste et minstekrav om tre medlemmer av ledelsesorganet i et SCE-foretak:

«Etter boligbyggelags- og borettslagsloven er det et krav at styremedlem skal være myndig. Det framstår umiddelbart som uheldig at det skal være lavere krav for å bekle tilsvarende posisjoner i et SCE-foretak enn i et nasjonalt samvirkeforetak organisert etter borettslagslovene, det er mulig at Rådsforordningen må oppfattes som bindende på dette punkt?»

OBOS har videre merket seg at det ikke er et krav i forordningen at et SCE-foretak organisert etter to-nivåsystemet skal ha en daglig leder:

«Etter boligbyggelagsloven § 6-2 er det et krav at boligbyggelaget skal ha daglig leder. Det samme gjelder også ubetinget etter allmennaksjeloven og er også hovedregelen etter aksjelovens tilsvarende bestemmelser. Unntaket er for borettslag som etter borettslagsloven ikke trenger daglig leder og normalt ikke har det heller.

Det er liten grunn til at noe annet skal gjelde for SCE-foretak enn for nasjonale samvirkeforetak og det foreslås følgelig at disse bestemmelsene i loven endres slik at det stilles krav om at foretaket skal ha daglig leder der nasjonale foretak etter loven skal ha det.»

Departementet fremmer et forslag i samsvar med det som ble foreslått i høringsnotatet, jf. lovforslaget § 8. Som det fremgår av sitatet fra høringsnotatet foran og under punkt 6.1, antar departementet at regler om organisering av et SCE-foretak som omfattes av bustadbyggjelagslova eller burettslagslova, vil gå foran forordningens

regler. Det er naturlig å legge til grunn at det også gjelder eventuelle krav til at styremedlemmene skal være myndige og til at foretaket må ha en daglig leder.

6.3 Ett-nivåsystemet

Ett-nivåsystemet ligger nær den organisasjonsmodellen som er vanligst i norsk rett. I *høringsnotatet* ble det redegjort slik for forordningens regler om denne organisasjonsformen og forholdet til norsk rett:

«*Artikkel 42* regulerer administrasjonsorganets funksjoner i et ett-nivåsystem. Bestemmelsen inneholder også regler om oppnevning av medlemmer. I nr. 1 annet punktum åpnes det for at en medlemsstat kan fastsette at den daglige ledelsen skal forestås av en administrerende direktør. Nr. 2 første ledd annet punktum inneholder en adgang for medlemsstaten til å fastsette nærmere regler om antall medlemmer av administrasjonsorganet. I nr. 3 bestemmes det at medlemmene av administrasjonsorganet skal oppnevnes av generalforsamlingen. Nr. 4 inneholder en generell adgang for en medlemsstat som ikke har bestemmelser for samvirkeforetak organisert etter ett-nivåsystemet, til å vedta særskilte regler for denne organisasjonsformen.

På samme måte som etter to-nivåsystemet foreslås det en regel om at administrasjonsorganet skal ha minst tre medlemmer, se lovforslaget § 9.

Som nevnt i punkt 5.3.1, foreslås det for to-nivåsystemet ikke regler om at et SCE-foretak skal ha plikt til å ha daglig leder. Med samme begrunnelse foreslås det heller ikke for ett-nivåsystemet at adgangen etter artikkel 42 nr. 2 annet punktum benyttes.

Det foreslås heller ikke å 'vedta hensiktsmessige tiltak' etter artikkel 42 nr. 4 med sikte på å gi utfyllende regler om ett-nivåsystemet. Også her vises det til begrunnelsen i punkt 5.3.1 om den tilsvarende bestemmelsen i artikkel 37 nr. 5 om to-nivåsystemet. Også for ett-nivåsystemet kan det imidlertid være aktuelt å gi en regel som henviser til samvirkelovens regler om styret, dersom det vedtas en alminnelig samvirkelov.

Det vises for øvrig også til det som er sagt i punkt 5.3.1 om organisering av boligbyggelag og borettslag og forholdet til artikkel 8 nr. 2.»

OBOS har enkelte bemerkninger i tilknytning til bestemmelsen om antall medlemmer av administrasjonsorganet og til bestemmelsen om en daglig leder. Disse er gjengitt under punkt 6.2.

Departementet fremmer et forslag i samsvar med det som ble foreslått i høringsnotatet, jf. lovforslaget § 9. For så vidt gjelder merknadene fra OBOS, vises det til departementets merknader til disse under punkt 6.2.

6.4 Andre regler om foretakets organisering

6.4.1 Felles regler for ett-nivå- og to-nivåsystemet – representasjonsrett mv.

SCE-forordningen artikkel 47 inneholder nærmere regler om hvem som har fullmakt til å representere SCE-foretaket, og om foretakets ansvar. Om forståelsen av denne bestemmelsen og forholdet til norsk rett het det i *høringsnotatet*:

«Av nr. 1 følger at representasjonsretten som utgangspunkt tilligger ledelsesorganet i foretak organisert etter to-nivåsystemet, og administrasjonsorganet i foretak organisert etter ett-nivåsystemet. Tillater lovgivningen i vedkommende medlemsstat at vedtektene fastsetter noe annet, skal dette også gjelde tilsvarende for SCE-foretak. Både av bustadbyggjelagslova § 6-28 og burettslagslova § 8-16 følger det at representasjonsretten kan overlates til andre enn styret. En tilsvarende regel er foreslått for alminnelige samvirkeforetak i utredningen § 94.

Artikkel 47 nr. 4 åpner for at en medlemsstat kan fastsette at vedtektene kan gi fullmakt til å representere SCE-foretaket til en enkelt person eller flere personer som opptrer i fellesskap. For øvrige samvirkeforetak beror representasjonsretten utad i utgangspunktet på vedtektene i det enkelte samvirkeforetaket, jf. utredningen punkt 14.4 på side 179. Departementet foreslår en hjemmel som innebærer at denne vedtektsfriheten også gjelder for SCE-foretak, se lovforslaget § 10. Dette skal offentliggjøres i foretaksregisteret, jf. lovforslaget § 14 nr. 2 og ny § 3-1 c i foretaksregisterloven.

Handlingene skal være bindende for SCE-foretaket såfremt de ligger innenfor fullmakten i henhold til lovgivningen i vedkommende medlemsstat, jf. artikkel 47 nr. 2 første ledd. I annet ledd åpnes det for at en medlemsstat kan fastsette at SCE-foretaket likevel ikke skal være bundet dersom handlingen ligger utenfor SCE-foretakets formål og medkontrahenten ikke var i aktsom god tro. I norsk rett vil et samvirkeforetak normalt bli bundet såfremt medkontrahenten er i aktsom god tro, jf. utredningen punkt 14.4 på side 180. Siden hjemmelsadgangen i annet ledd tross ulikhetene synes å ligge noe nærmere norsk rett enn SCE-forordningens hovedregel i artikkel 47 nr. 2 første ledd,

vil departementet foreslå at adgangen i annet ledd utnyttes, se lovforslaget § 10 annet ledd om at et SCE-foretak likevel ikke skal være bundet ved omstendigheter som nevnt i SCE-forordningen artikkel 47 nr. 2 annet ledd.»

SCE-forordningen artikkel 48 gir nærmere regler om hvilke transaksjoner som krever godkjenning. Den åpner i nr. 3 for at en medlemsstat kan gi særskilte regler om «hvilke kategorier transaksjoner samt hvilket godkjennende organ som minst må være oppført i vedtektene». I høringsnotatet foreslo ikke departementet å bruke denne adgangen til å gi nærmere regler i norsk rett. Som begrunnelse ble det vist til at det ikke eksisterer slike regler i norsk rett som gjelder samvirkeforetak generelt.

SCE-forordningen artikkel 50 bestemmer at SCE-foretakets organer som hovedregel er beslutningsdyktige når minst halvparten av medlemmene er til stede eller representert. Beslutninger treffes ved alminnelig flertall. I nr. 3 åpnes det for at en medlemsstat kan la særskilte stemmerettsregler for kontrollorganet gjelde i stedet. I høringsnotatet gikk departementet ikke inn for å benytte denne adgangen til å gi nærmere regler for SCE-foretak. Det ble vist til at det ikke er tilsvarende regler i norsk rett som gjelder samvirkeforetak generelt. Riktignok inneholder bustadbyggjelagslova regler om kontrollorgan, men har ingen regler om avstemninger i representantskapet.

Ingen *høringsinstanser* har merknader til dette.

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i høringsnotatet, jf. lovforslaget § 10.

6.4.2 Generalforsamlingen

SCE-forordningen inneholder i artikkel 52 til 63 nærmere regler om generalforsamlingen. Departementet la i *høringsnotatet* til grunn at disse bestemmelsene utfylles av reglene i norsk rett som gjelder for samvirkeforetak generelt. Enkelte bestemmelser ble omtalt nærmere:

«Det følger av *artikkel 54 nr. 1* at generalforsamlingen skal holdes minst én gang hvert kalenderår. En medlemsstat kan likevel fastsette at den første generalforsamlingen skal holdes i løpet av de første 18 månedene etter at SCE-foretaket er stiftet. Det er ingen tilsvarende regel i norsk rett om den første generalforsamlingen i et samvirkeforetak. Departementet ser det derfor heller ikke som naturlig å foreslå noen særskilt regel for SCE-foretak.

Artikkel 54 nr. 2 omhandler innkalling til generalforsamlingen og bestemmer at ledelses-

organet, administrasjonsorganet, kontrollorganet eller et annet organ i samsvar med nasjonal lovgivning for samvirkeforetak når som helst kan innkalle til generalforsamling. Forordningen synes ikke å skille mellom kompetanse til å beslutte at det skal holdes ekstraordinær generalforsamling, og innkallingskompetanse, slik bustadbyggjelagslova §§ 5-7 og 5-8 og burettslagslova §§ 7-5 og 7-6 gjør.

Artikkel 54 nr. 2 innebærer også at det skal utpekes en nasjonal myndighet som skal kunne innkalle til generalforsamling. I likhet med det som gjelder etter bustadbyggjelagslova § 5-8 annet ledd og burettslagslova § 7-6 annet ledd, foreslår departementet at myndigheten legges til tingretten, jf. lovforslaget § 11. En tilsvarende regel gjelder for SE-selskaper, jf. SE-loven § 11 første ledd.

Vedtektene skal fastsette de krav til beslutningsdyktighet og flertall som skal gjelde på generalforsamlingen, jf. *artikkel 61 nr. 3 første ledd*. Bestemmelsen åpner i annet ledd annet punktum for at en medlemsstat kan fastsette et minstenivå for krav til beslutningsdyktighet i SCE-foretak med passive medlemmer. Det er ingen lovfestede regler om dette i norsk rett i dag. Departementet foreslår derfor ikke å benytte hjemmelen i artikkel 61 nr. 3.»

Den norske Revisorforening har følgende merknad til artikkel 54 om generalforsamlingen:

«Det fremgår av artikkelen at 'kontrollorgan' kan kalle inn til generalforsamling. Det antas at 'kontrollorgan' kan forstås som foretakets valgte revisor uten at dette fremgår nærmere. Tilsvarende fremgår av artikkel 58 nr 2 at SCE-foretakets organer kan delta på generalforsamling.

Å kalle inn til og delta på generalforsamling er en rettighet revisor har i aksje- og revisorlovgivningen. Etter vår mening kan det presiseres i forarbeidene eller i lovteksten at SCE-foretakets revisor kan kalle inn til og delta på generalforsamling.»

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i høringsnotatet, jf. lovforslaget § 11.

Uten nærmere holdepunkter for en annen forståelse av begrepet kontrollorgan i artikkel 54 nr. 2 legger departementet til grunn at dette må forstås som en henvisning til den alminnelige bestemmelsen om kontrollorganet i artikkel 39. Det vises til nærmere omtale under punkt 6.2.

En revisor kan kreve at tingretten innkaller til generalforsamling i boligbyggelag og borettslag, jf. bustadbyggjelagslova § 5-8 annet ledd og burettslagslova § 7-6 annet ledd. Dette vil også gjelde for

SCE-foretak som omfattes av disse lovene, jf. artikkel 8 nr. 2 om at særskilte regler for den virksomheten SCE-foretaket driver skal gjelde tilsvarende for SCE-foretaket, og nærmere omtale under punkt 6.1. For samvirkeforetak for øvrig gir forordningen etter det departementet kan forstå, ikke adgang til å fastsette særskilte regler i SCE-loven tilsvarende de nevnte reglene i bustadbyggjelagslova og burettslagslova. Artikkel 54 nr. 2 henviser til det som gjelder etter alminnelig samvirkerett.

6.4.3 Arbeidstakernes innflytelse

I SCE-foretak skal arbeidstakerens innflytelse være regulert av bestemmelser i rådsdirektiv (EF) nr. 72/2003 av 22. juli 2003 om utfyllende bestemmelser vedrørende vedtektene for europeiske samvirkeforetak med hensyn til arbeidstakernes innflytelse (SCE-direktivet), jf. SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6. Dette direktivet skal settes i kraft samtidig med forordningen. Direktivet er bindende for Norge ved EØS-komiteens beslutning 23. april 2004 (nr. 44/2004) om å innlemme det i EØS-avtalen, jf. vedlegg XVIII punkt 32g, jf. Stortingets beslutning 17. juni 2004 på grunnlag av St.prp. nr. 68 (2003-2004) og Innst. S. nr. 264 (2003-2004).

SCE-direktivet går i korthet ut på at medlemsstatene skal fastsette regler som skal sørge for at arbeidstakernes rettigheter med hensyn til informasjon, drøfting og representasjon sikres ved opprettelsen av et SCE-foretak, i den utstrekning arbeidstakerne har hatt slike rettigheter i de rettssubjektene som stifter SCE-foretaket. Det skal opprettes et forhandlingsutvalg bestående av arbeidstakerne. Forhandlingsutvalget skal ha som oppgave å forhandle med SCE-foretaket om arbeidstakernes eventuelle rett til representasjon i foretakets styrende organer. Videre gis arbeidstakerne rett til informasjon og drøfting i viktige spørsmål som berører dem i forbindelse med driften av SCE-foretaket.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvaret for gjennomføringen av direktivets bestemmelser i norsk rett og sendte 21. mars 2006 ut et høringsbrev om saken. I høringsbrevet ble det foreslått å gjennomføre direktivet i norsk rett ved forskrift. Om direktivets forhold til eksisterende regler i norsk rett om arbeidstakernes innflytelse i samvirkeforetak, siteres følgende fra Arbeids- og inkluderingsdepartementets høringsbrev punkt 2.1 s. 2:

«SCE-direktivet er et totalharmoniseringsdirektiv, noe som innebærer at det ikke kan lages strengere nasjonale regler enn det som følger

av direktivet. Det kan for eksempel ikke innføres regler i Norge om at arbeidstakernes representasjon i de styrende organer skal være på norsk nivå.

På enkelte områder åpner imidlertid direktivet for at det enkelte EU/EØS-land skal gi nasjonale regler. Dette gjelder for eksempel reglene om valg av arbeidstakernes representanter til det særskilte forhandlingsutvalget.

Det er imidlertid ikke noe i veien for at partene selv avtaler bedre ordninger for medbestemmelse enn det som gjaldt i de deltagende rettssubjektene. Det er på visse vilkår også anledning til å avtale representasjonsordninger som er dårligere enn det som gjaldt i de deltagende rettssubjektene.»

Videre uttales det om direktivets formål (punkt 2.2.1 s. 2):

«Når et SCE-foretak etableres vil arbeidstakerne ikke lenger være omfattet av de nasjonale bestemmelsene om representasjon i styrende organer. Videre vil de nasjonale reglene for informasjon og drøfting ikke være tilpasset internasjonale forhold. Formålet med direktivet er derfor å ivareta arbeidstakernes rettigheter på disse områdene. Det sørges for at arbeidstakernes rett til representasjon ikke reduseres og videre at det etableres informasjons- og drøftingsordninger mellom ledelsen og arbeidstakerne om internasjonale forhold. SCE-foretakets enheter i det enkelte land vil fortsatt være underlagt nasjonale regler for informasjon og drøfting om nasjonale forhold.»

De regler om arbeidstakernes innflytelse som gjelder når SCE-foretaket opprettes, skal imidlertid videreføres i den forstand at direktivet krever at avtalen om arbeidstakernes innflytelse skal være minst like god som de ordninger arbeidstakerne hadde i de rettssubjektene de kommer fra. Dette er omtalt slik i Arbeids- og inkluderingsdepartementets høringsbrev punkt 2.2.3.1 s. 2-3:

«Direktivet gir anvisning på en metode som skal anvendes slik at den rett til representasjon arbeidstakerne hadde i det eller de rettssubjekter de kom fra, videreføres i SCE-foretaket. Det er et grunnleggende prinsipp at arbeidstakernes rettigheter ikke skal reduseres ved opprettelsen av SCE-foretaket. Dette prinsippet om videreføring av rettighetene er også kalt for 'før-etter'-prinsippet.

Prinsippet kommer klart til uttrykk i direktivets bestemmelser om forhandling om inngåelse av avtale om arbeidstakernes medbestemmelse. Hovedregelen er at den beste ordningen for representasjon som alle eller en del av arbeidstakerne var omfattet av før SCE-fore-

taket ble opprettet skal videreføres i SCE-foretaket. Unntak fra dette kan gjøres dersom et særlig krav til flertall er oppfylt. Dersom SCE-foretaket stiftes ved omdanning skal arbeidstakernes rett til informasjon, drøfting og representasjon videreføres uavkortet. Prinsippet gjelder tilsvarende i standardbestemmelsene som kommer til anvendelse når partene ikke bruker muligheten til å inngå avtale om arbeidstakernes medbestemmelse.

Det såkalte 'før-etter' prinsippet innebærer også at direktivet ikke selv regulerer situasjonen når forholdene endrer seg etter at SCE-foretaket er opprettet. Det er nivået for representasjonen ved opprettelsen som skal opprettholdes. Dersom SCE-foretaket senere erverver nye rettssubjekter med høyere (eller lavere) nivå for representasjon gjelder ikke et tilsvarende krav til justering av nivået for representasjonen i SCE-foretaket. En slik justering kan imidlertid avtales.

'Før-etter' prinsippet er spesielt knyttet opp mot retten til representasjon i styrende organer. Ved inngåelsen av avtalen om innflytelse innebærer dette for eksempel at det ikke kreves et særlig flertall i det særlige forhandlingsutvalget for vedtak om reduksjon av rettighetene til informasjon og drøfting tilsvarende det som gjelder for representasjon. På den annen side gjelder direktivet om informasjon og konsultasjon (direktiv 2002/14/EF) også for SCE-foretak, og vil sammen med standardbestemmelsene i vedlegget danne en minstestandard for informasjon og drøfting.

De ordninger for informasjon og drøfting som allerede finnes i nasjonal rett vil på den annen side ikke være tilstrekkelig for å oppnå formålet om arbeidstakernes medbestemmelse i SCE-foretaket ettersom slike nasjonale regler i liten grad gjelder saker av grenseoverskridende karakter. Arbeidstakerne i ett land har vanligvis ikke rett til informasjon om flernasjonale forhold. Det er også viktig å merke seg at direktivet om europeiske samarbeidsutvalg (EWC) ikke kommer til anvendelse for SCE-foretak med mindre dette uttrykkelig avtales. En ren videreføring av arbeidstakernes rett til informasjon og drøfting etter 'før-etter' prinsippet vil ikke være tilstrekkelig for å ivareta arbeidstakernes interesser. Ordningene for informasjon og drøfting må tilpasses slik at arbeidstakerne oppnår den samme graden av medbestemmelse på tvers av landegrensene. Standardbestemmelsene vil danne et naturlig utgangspunkt for innholdet i informasjons- og drøftingsprosedyrene.»

I *høringsnotatet* foreslo Justisdepartementet en hjemmel i SCE-loven til å fastsette en forskrift til

gjennomføring av SCE-direktivet. Fra merknadene til § 3 siteres:

«*Første punktum* gir hjemmel til å fastsette nærmere regler til oppfyllelse av de krav som er nedfelt i rådsdirektiv (EF) nr. 72/2003 av 22. juli 2003 om utfyllende bestemmelser vedrørende vedtektene for europeiske samvirkeforetak med hensyn til arbeidstakernes innflytelse, jf. SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6. Bestemmelsen må sees i sammenheng med forslaget til § 7 nr. 2 annet ledd nytt fjerde punktum i lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister, som er innført i lovforslaget § 14 nr. 1.»

I annet punktum foreslo departementet en særskilt bestemmelse om forholdet mellom direktivet og reglene i annen lovgivning om arbeidstakernes rett til representasjon i styrende organer, som ble kommentert slik:

«*Annet punktum* har til hensikt å tydeliggjøre prinsippet i SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6 om at reglene om arbeidstakernes innflytelse i et SCE-foretak ikke suppleres av bustadbyggjelagslova eller annen nasjonal lovgivning om bedriftsdemokrati. I dag er ansattes medbestemmelsesrett i samvirkeforetak bare lovfestet for boligbyggelag, jf. bustadbyggjelagslova § 6-4 og omtale i utredningen punkt 14.6.1 på side 180-181. Ordlyden i lovteksten er likevel utformet generelt for å favne også eventuelle senere bestemmelser om bedriftsdemokrati i andre typer av samvirkeforetak.»

I høringsnotatet ble det videre foreslått endringer i lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister (arbeidstvistloven) § 7 nr. 2 annet ledd nytt fjerde punktum:

«Med § 7 nr. 2 annet ledd nytt fjerde punktum avgrenses Arbeidsrettens kompetanse mot tvister om arbeidstakernes innflytelse i et SCE-foretak. Det er videre et vilkår at tvistene dreier seg om tariffavtaler inngått i medhold av SCE-loven § 3. Bestemmelsen er i tråd med det som gjelder for det tilsvarende regelverket om europeiske samarbeidsutvalg og europeiske selskap. Unntaket må sees i sammenheng med SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6. Se også den foreslåtte § 3 i SCE-loven som hjemler adgang til å gi nærmere regler om arbeidstakernes innflytelse i et SCE-foretak.»

Bergen og Omegn Boligbyggelag har følgende merknad til den foreslåtte forskriftshjemmelen i SCE-loven § 3:

«Forordningens artikkel 1 nr 6 fastslår prinsippet om at arbeidstakernes innflytelse i et SCE-foretak ikke suppleres av bestemmelser i nasjo-

nal lovgivning om bedriftsdemokrati. I bestemmelsen refereres til rådsdirektiv 2003/72/EF som oppstiller krav om utfyllende bestemmelser for så vidt gjelder arbeidstakernes innflytelse. Forslagets § 3 forutsetter at slike bestemmelser gis i egen forskrift.

Vi tolker forslaget slik, jf. forslagets annet punktum, at reglene i de aktuelle forskriftene vil være i samsvar med (gjelder i stedet for) for eksempel boligbyggelagsloven § 6-4 om rett for tilsette til å velje styremedlemmer.»

Daværende *Arbeids- og sosialdepartementet*, nå Arbeids- og inkluderingsdepartementet, har følgende merknad til forslaget om å endre arbeidstvistloven:

«Arbeids- og sosialdepartementet viser til at det ved vedtakelsen av SCE-loven foreslås innført en bestemmelse i arbeidstvistloven § 7 nr. 2 annet ledd nytt fjerde ledd, lik den som er innført i forbindelse med vedtakelsen av SE-loven.

Det har etter vedtakelsen av SE-loven vist seg at ordlyden i § 7 nr. 2 annet ledd tredje punktum, ikke fullt ut dekker den situasjon som bestemmelsen er ment å regulere. Bakgrunnen for bestemmelsen er at den medbestemmelsesavtalen som inngås i kraft av SE-forskriften, kan være en tariffavtale. Dersom den er en tariffavtale, har Arbeidsretten i utgangspunktet kompetanse til å behandle tvister som knytter seg til forståelsen osv av denne avtalen. Meningen med gjeldende § 7 nr. 2 annet ledd tredje punktum og den i høringsbrevet foreslåtte fjerde punktum er å bestemme at Arbeidsretten likevel ikke skal ha kompetanse til å behandle slike tvister. Tvistene skal derimot behandles etter reglene i SE-forskriften. Det følger av denne forskriften at Bedriftsdemokratnemnda har kompetanse til å behandle tvister knyttet til visse deler av SE-forskriften.

Det er dermed en rest av tvister som ikke er regulert av forskriften. Slik § 7 nr. 2 annet ledd tredje og nytt fjerde punktum er utformet vil kompetansen til å behandle slike tvister tilligge Arbeidsretten etter vanlige regler. Dette har ikke vært meningen. Meningen er at slike tvister skal behandles av de alminnelige domstoler. Det vises i denne forbindelse til Arbeids- og sosialdepartementets høringsbrev vedrørende gjennomføringen av SCE-direktivet. På denne bakgrunn foreslår Arbeids- og sosialdepartementet en ny formulering som retter opp dette forholdet i tråd med det som har vært meningen.»

Etter dette foreslår Arbeids- og sosialdepartementet følgende ny ordlyd i arbeidstvistloven § 7 nr. 2 annet ledd tredje punktum:

«Arbeidsretten kan ikke behandle tvister som knytter seg til tariffavtaler inngått etter bestemmelser gitt i eller i medhold av SE-loven § 3 om arbeidstakernes innflytelse i et europeisk selskap.»

I lys av den tilsiktede parallelliteten mellom bestemmelsene om SE-selskaper og SCE-foretak foreslår Arbeids- og sosialdepartementet videre følgende utforming av arbeidstvistloven § 7 nr. 2 annet ledd nytt fjerde punktum:

«Arbeidsretten kan ikke behandle tvister som knytter seg til tariffavtaler inngått etter bestemmelser gitt i eller i medhold av SCE-loven § 3 om arbeidstakernes innflytelse i et europeisk [samvirkeforetak].»

At arbeidstakernes innflytelse er regulert av SCE-direktivet og ikke av nasjonal lovgivning, følger direkte av SCE-forordningen, jf. artikkel 1 nr. 6. D e p a r t e m e n t e t har likevel tatt inn en presisering i lovforslaget § 3, siden dette er viktige bestemmelser som det ikke bør være usikkerhet om. Ved å velge denne fremgangsmåten sikres likeledes likheten med de regler som gjelder for norske SE-selskaper.

Reglene om arbeidstakernes innflytelse som følger av forskriften, gjelder alle SCE-foretak. Forskriftens regler setter med andre ord også til side særskilte regler om de ansattes innflytelse i boligbyggelag. Bestemmelsen er dessuten generelt utformet slik at den også vil gå foran eventuelle andre regler som måtte bli vedtatt om arbeidsta-

kernes medbestemmelsesrett i samvirkeforetak. Departementet legger denne løsningen til grunn som en naturlig konsekvens av at reglene følger av et eget direktiv som ikke viker for særlovgivningen. Den nevnte presiseringen i § 3 slår fast dette. Se også punkt 3.2 om forskriftshjemmelen i § 2 annet ledd som gir Kongen hjemmel til å avklare nærmere de spørsmål som forholdet mellom de ulike rettskildene reiser.

Et eget spørsmål er hvordan løsningen blir dersom arbeidstakerne kommer fra et boligbyggelag eller en annen juridisk person hvor det er særskilte regler om de ansattes innflytelse. Arbeidstakernes innflytelse skal da følge av direktivets «før-etter»-prinsipp som leder til at den beste ordningen for representasjon kommer til anvendelse. Dersom det nye SCE-foretaket også skal følge reglene i særlovgivningen, for eksempel boligbyggelagsloven eller eventuelle andre regler som måtte bli vedtatt om arbeidstakerens medbestemmelsesrett i samvirkeforetak, vil arbeidstakerne fortsatt ha den rett til innflytelse som følger av disse særlovene, jf. SCE-direktivets «før-etter»-prinsipp. Det vil bli gitt nærmere regler om dette i en forskrift etter § 3.

Forslaget til endring av arbeidstvistloven § 7 nr. 2 annet ledd tredje punktum avslutningsvis er tilpasset merknadene fra Arbeids- og sosialdepartementet. Som følge av disse merknadene foreslår departementet dessuten en tilsvarende endring samme sted om arbeidstakernes innflytelse i et SE-selskap.

7 Årsregnskap og revisjon

SCE-forordningens regler om dette ble omtalt slik i *høringsnotatet*:

«Et SCE-foretak skal utarbeide årsregnskap og eventuelt konsolidert regnskap m.m. samt sørge for revisjon i henhold til 'bestemmelsene som er vedtatt i medlemsstaten der det har sitt forretningskontor i henhold til direktiv 78/660/EØF og 83/349/EØF', jf. *artikkel 68 nr. 1*. Regnskapsloven gjelder for boligbyggelag og borettslag, jf. regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 8. Andre typer av samvirkeforetak omfattes bare dersom de har salgssinntekter på over to millioner kroner, jf. regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 7. Revisorloven har i utgangspunktet det samme anvendelsesområdet, jf. revisorloven § 2-1 første ledd, likevel slik at foretak med en årlig driftsinntekt på under fem millioner kroner er unntatt, jf. 2-1 annet ledd første punktum. Slik departementet leser artikkel 68 nr. 1, skal imidlertid reglene som gjennomfører de nevnte direktivene, det vil si regnskapsloven og revisorloven, gjelde for alle SCE-foretak – uavhengig av foretakets årlige inntekter.»

Departementet la etter dette til grunn at det ikke syntes å være behov for noen særskilte regler om dette i lovforslaget.

Den norske Revisorforening bemerker:

«Departementet foreslår at alle SCE foretak skal ha årsregnskapsplikt og revisjonsplikt uavhengig av foretakets årlige inntekter. Ut fra hensynet at revisjon bidrar til et sunt næringsliv og regnskaper som brukerne kan stole på, støtter Den norske Revisorforening forslaget.»

Norges Skogeierforbund peker på følgende forhold:

«Tilbakebetaling av innskutte andeler er i rådsforordningen regulert bl.a. i artikkel 16 og artikkel 3 pkt 4. (Vi går ut fra at det er trykkfeil ved henvisningen i artikkel 7 pkt. 4). Andelsei-

erens rettigheter er ikke utfyllende kommentert verken i departementets merknader eller i implementeringsloven. Vi finner bestemmelsene om verdsetting [av] andelene (artikkel 16 punkt 2) og avkortningsreglene (artikkel 3 punkt 4) uklare. Det skyldes nok bl.a. at begrepsbruken på norsk er upresis, både hva gjelder benevnelsene i egenkapitalen (tegnet kapital?) og måten ordet utbytte brukes (avkastning på kapital i aksjeselskap, men som samhandelsbonus i andelslag). I mangel av parallell norsk lovgivning gis da heller ingen anvisning her.

Vi vil ellers anmode om at bestemmelsene om tidsfrister for andelseieres krav på tilbakebetaling av andelsinnskudd, må samordnes med en eventuell implementering av de internasjonale regnskapsstandarder for samvirkeselskaper (IAS 32), slik at ikke prinsippet om andelseiernes adgang til inn- og utmelding og variable andelskapitel undergraves.»

Departementet viderefører forslaget i *høringsnotatet* om at forordningens regler om årsregnskap og revisjon ikke nødvendiggjør endringer i norsk rett. Det er nok riktig at det i den norske oversettelsen av SCE-forordningen kunne vært valgt en terminologi som er nærmere den som er vanlig i norsk rett i dag. Det er imidlertid forordningen med den norske ordlyden som Stortinget har besluttet å innlemme i EØS-avtalen, som skal gjennomføres i norsk rett.

For så vidt gjelder regler som kommer til anvendelse på et SCE-foretak, vil departementet vise til artikkel 8 og 9 hvor det fremgår at forordningen er den øverste rettskilden for SCE-foretak, jf. omtale under punkt 3.2. I hvilken grad internasjonale regnskapsstandarder for samvirkeforetak kommer til anvendelse på SCE-foretak, vil bero på en konkret vurdering av forholdet til øvrige rettskilder.

8 Minstekapital og valuta m.m

SCE-forordningen krever at et SCE-foretak skal ha en minstekapital på minst 30 000 euro, jf. forordningen artikkel 3 nr. 2. Med dagens kurs tilsvarer dette ca. 250 000 norske kroner. Norsk rett inneholder ikke et slikt krav til samvirkeforetak. Om dette skriver Samvirkelovutvalget (NOU 2002: 6 punkt 16.3.1 s. 198):

«Slike kapitalbindinger foreligger ikke i samvirkeforetakene. Disse kan være fullt ut fremmedkapitalfinansiert, så fremt de løpende inntekter vil dekke forpliktelsene etter hvert som disse forfaller. En annen konsekvens av at det ikke er noen 'bundet' kapital i samvirker, er at det ikke gjelder noen særlige prosedyrer for tilbakebetaling av innskudd. Innskudd kan tilbakebetales så fremt foretaket etter tilbakebetalingen vil ha en forsvarlig kapitaldekning (jf. avsnitt 16.3.2 om dette forsvarlighetskravet).

Utvalget er kjent med at enkelte foretak har vedtekter som fastsetter at hele eller deler av medlemsinnskuddene, og/eller hele eller deler av årsoverskuddene, skal plasseres i 'fond' med betegnelser som 'reservecfond', 'disposisjonsfond', 'bindingsfond' e.l. Slike fond kan oppløses ved en vanlig vedtektsendring. Samvirkeprinsipp nr. 3 om 'medlemmets økonomiske deltakelse' kan også gi en plikt til en viss konsolidering. Det heter der at overskudd kan avsettes til 'reserver, som i hvert fall delvis vil være bundet', og 'vanligvis er i hvert fall noe av kapitalen samvirkets fellesformue' (kap. 12.2.3.4).»

Samvirkelovutvalget foreslår å lovfeste en plikt for samvirkeforetak til å ha en minstekapital som «er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket», jf. lovforslaget § 27 inn tatt i utredningen kapittel 36 s. 392. Noe krav til minstekapital foreslås med andre ord ikke.

Norske SCE-foretak vil imidlertid være forpliktet til å følge kravet i SCE-forordningen.

Det Kgl. Selskap for Norges Vel har følgende syn på hvordan kravet til minstekapital slår ut:

«For store foretak med omfattende virksomhet er kapitalkravet antakeligvis uproblematisk. For små SCE-foretak med liten omsetning og

lavt kapitalbehov, f.eks. etableringer av småsamvirke på tvers av landegrensene i forbindelse med Interreg-prosjekter m.v. kan kapitalkravet oppfattes som hemmende hvis virksomheten ellers er av en slik art at lavere kapital ville vært forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket.»

Et SCE-foretak skal uttrykke sin kapital i nasjonal valuta, jf. SCE-forordningen artikkel 3 nr. 1. I tillegg kan den uttrykkes i euro. I *høringsnotatet* het det videre:

«SCE-forordningen artikkel 77 nr. 1 åpner for at en medlemsstat som ikke er omfattet av Den økonomiske og monetære union (ØMU), kan la gjeldende valutakrav for samvirkeforetak eller allmennaksjeselskaper gjelde for nasjonale SCE-foretak. Foretaket skal imidlertid uansett også kunne uttrykke sin kapital i euro. Departementet ser ikke behov for noen særskilt bestemmelse i medhold av artikkel 77 nr. 1.

SCE-forordningen artikkel 68 nr. 2 pålegger SCE-foretak 'å utarbeide årsregnskapet og eventuelt det konsoliderte regnskapet i den nasjonale valuta', men for stater som ikke er omfattet av Den økonomiske og monetære union, kan det fastsettes at regnskaper skal utarbeides i nasjonal valuta på samme vilkår som for nasjonale samvirkeforetak og allmennaksjeselskaper, jf. artikkel 77 nr. 2. På bakgrunn av endringen av regnskapsloven § 3-4, som er vedtatt ved lov 10. juni 2005 nr. 4[6] (og ennå ikke satt i kraft), synes det ikke aktuelt å benytte unntaksadgangen i artikkel 77 nr. 2.»

Den omtalte endringen i regnskapsloven § 3-4 trådte i kraft 1. januar 2006.

Ingen *høringsinstanser* har merknader til dette.

Departementet foreslår i tråd med *høringsnotatet* ikke å benytte unntaksadgangen i SCE-forordningen artikkel 77 nr. 1 og 2.

Om avvikling som følge av at reglene om minstekapital i artikkel 3 nr. 2 ikke er overholdt, vises det til nærmere omtale av reglene om tvungen avvikling av SCE-foretak under punkt 9.

9 Tvungen avvikling av SCE-foretaket

Tvungen avvikling av SCE-foretak er nærmere regulert i SCE-forordningen artikkel 73. Denne problemstillingen ble utdypet slik i *høringsnotatet*:

«*Artikkel 73 nr. 1* bestemmer at et SCE-foretak kan kreves avviklet ved en eventuell overtredelse av artikkel 2 nr. 1 (stiftelsesmåter), artikkel 3 nr. 2 (minstekapital) eller artikkel 34 (kontroll med fusjonens lovliggheit). Anmodning om slik avvikling kan fremsettes av en person med berettiget interesse eller av vedkommende myndighet. På bakgrunn av anmodningen skal domstolen eller vedkommende forvaltningsmyndighet i medlemsstaten kreve at foretaket blir avviklet. Departementet mener Foretaksregisterets rolle i forbindelse med føringen av registeret over SCE-foretak, jf. lovforslaget § 14 nr. 2 om endringer i foretaksregisterloven, og dets ansvar for å føre kontroll med lovliggheit av fusjonen, jf. lovforslaget § 5 annet ledd, gjør at det også bør utpekes til nasjonal myndighet etter artikkel 73 nr. 1. Dette har kommet til uttrykk i lovforslaget § 12 første ledd.

Etter *artikkel 73 nr. 2* skal en medlemsstat treffe de nødvendige tiltakene for å pålegge et SCE-foretak å bringe forholdene i samsvar med artikkel 6 om forretningskontor. Denne bestemmelsen krever at foretakets forretningskontor skal ligge i Fellesskapet og i den samme medlemsstaten som hovedkontoret. Dersom forholdene som nevnt i artikkel 73 nr. 2 ikke blir brakt i orden, skal medlemsstaten treffe nødvendige tiltak for at foretaket blir avviklet, jf. artikkel 73 nr. 3. Etter artikkel 73 nr. 4 første punktum skal medlemsstaten gi adgang til å overprøve ('seek judicial or other appropriate remedy' i den engelske versjonen av SCE-forordningen) avgjørelsen. Bruk av overprøvningsadgangen skal ha oppsettende virkning, jf. nr. 4 annet punktum.»

I norsk samvirkerett er det bare for boligbyggelag at det er lovfestet regler om tvangsmessig oppløsning og avvikling, jf. bustadbyggjelagslova §§ 10-14 til 10-17. For øvrige samvirkeforetak er det ingen regler om dette, jf. Samvirkelovutvalgets utredning NOU 2002: 6 punkt 17.1 s. 201. For disse ble følgende løsning foreslått i *høringsnotatet*:

«Selv om reglene i aksjeloven og allmennaksjeloven ikke uten videre kan anvendes analogisk,

synes de på dette punktet å være godt egnet til å regulere tvangsmessig avvikling av SCE-foretak etter artikkel 73. I lovforslaget § 12 annet ledd er det foreslått at reglene i allmennaksjeloven §§ 16-15 til 16-18 skal gjelde tilsvarende så langt de passer ved avvikling etter artikkel 73. For så vidt gjelder avvikling som følge av manglende overholdelse av kravet i artikkel 6, må det også lovfestes at et kjæremål over en slik kjennelse skal ha oppsettende virkning, jf. forordningen artikkel 73 nr. 4. En lovbestemmelse om dette er tatt inn i lovforslaget § 12 tredje ledd.

Allmennaksjelovens regler om tvangsavvikling gjelder overtredelser som Foretaksregisteret eller Regnskapsregisteret blir kjent med fordi overtredelsen gjelder registreringspliktige forhold. SCE-forordningen artikkel 6 pålegger et SCE-foretak å ha hovedkontor i samme medlemsstat som forretningskontoret. For at Foretaksregisteret skal kunne utføre sin oppgave etter artikkel 73 nr. 2 og artikkel 73 nr. 5, antar departementet at det kan være behov for en regel om at opplysninger om foretakets hovedkontor også skal registreres i Foretaksregisteret. Forslag til en slik bestemmelse er tatt inn i lovforslaget § 14 nr. 2 om ny § 3-1 c annet punktum i foretaksregisterloven.

I lovforslaget § 12 fjerde ledd er Foretaksregisteret utpekt som rette myndighet etter SCE-forordningen artikkel 73 nr. 5.»

Kommunal- og regionaldepartementet har følgende merknad til den foreslåtte løsningen for borettslag:

«Det er egne regler for hvordan boligbyggelag kan kreves tvangsmessig oppløst og avviklet. Det finnes ikke tilsvarende regler for borettslag. Primært mener Kommunal- og regionaldepartementet som sagt at borettslag ikke bør anses regulert av forordningen, men dersom det er uenighet om det, er det grunn til å se om reglene i boligbyggelagsloven bør anvendes fremfor bestemmelsene i aksjeloven i forhold til tvangsmessig oppløsning.»

Departementet fremmer et lovforslag i samsvar med det som ble foreslått i *høringsnotatet*, jf. lovforslaget § 12, likevel med den forskjell at reglene i bustadbyggjelagslova foreslås gitt til

svarende anvendelse på borettslag. Riktignok er reglene i bustadbyggjelagslova om tvangsmessig oppløsning utformet etter mønster av aksjeloven kapittel 16, jf. Ot.prp. nr. 30 (2002-2003) Om lov om bustadbyggjelag (bustadbyggjelagslova) og lov om

borettslag (borettslagslova) punkt 7.12 s. 86-87, slik at forskjellene er relativt beskjedne. En kan imidlertid slutte seg til Kommunal- og regionaldepartementets syn om at dette er en mer naturlig løsning enn å vise til allmennaksjeloven.

10 Økonomiske og administrative konsekvenser

I *høringsnotatet* ble det redegjort slik for de økonomiske og administrative konsekvensene av lovforslaget:

«Med lovforslaget legges det til rette for at samvirkeforetak kan velge å organisere seg som SCE-foretak. Selv om gjeldende samvirkerett fortsatt vil gjelde i stor utstrekning, blir organiseringen noe mer regelbundet enn det som er tilfellet for norske samvirkeforetak som ikke er omfattet av noen samvirkelov. Den største forskjellen er imidlertid muligheten til å flytte forretningskontoret til en annen medlemsstat uten at den selskapsrettslige kontinuiteten brytes. Flyttemuligheten antas å medføre både administrative og økonomiske besparelser fremfor å gå veien om oppløsning og avvikling i Norge og nyetablering i en annen EØS-stat.

For Foretaksregisteret innebærer den nye selskapsformen at det må utvikles nye rutiner

for registrering av SCE-foretak. Utover dette er det ikke grunn til å tro at arbeidsmengden vil øke merkbart.

Siden denne selskapsformen er et alternativ til nasjonale samvirkeforetak, er det heller ikke grunn til å anta at lovforslaget vil medføre vesentlige administrative eller økonomiske konsekvenser for andre offentlige organer som berøres, for eksempel tingretten. De oppgavene som etter forslaget legges til tingretten, forventes å la seg løse innenfor gjeldende økonomiske rammer.»

Ingen *høringsinstanser* har merknader til dette.

Departementet viser til det som ble uttalt om dette i *høringsnotatet*. Dersom det blir vedtatt en ny lov om samvirkeforetak, vil også tilstanden for samvirkeforetak bli mer regelbundet enn i dag.

11 Merknader til de enkelte paragrafer

Til § 1

Med denne bestemmelsen gjøres SCE-forordningens regler – med de tilpasninger som følger av EØS-avtalen – til norsk lov. Se nærmere om dette under punkt 1 og punkt 3.1.

I ettertid har SCE-forordningen vist seg å inneholde enkelte skrivefeil. I artikkel 7 nr. 5 skal riktig henvisning være til artikkel 5 nr. 4 femte strekpunkt, mens henvisningen i artikkel 7 nr. 6 skal være til artikkel 61 nr. 4. Videre skal henvisningen i artikkel 34 nr. 2 være til artikkel 73. Artikkel 22 nr. 1 bokstav f skal henvide til artikkel 64 nr. 1. Antakelig er det også en skrivefeil i artikkel 15 nr. 2 første ledd iii. Her skal nok fristen være fem måneder, ikke fem år.

Til § 2

Bestemmelsen gjelder det nærmere rangforholdet mellom SCE-forordningen og norsk rett. Dette er også regulert i forordningen artikkel 8. Se nærmere om dette under punkt 3.2 og 3.3.

Den generelle hovedregelen i § 2 *første ledd første punktum* innebærer at regler gitt i lov eller forskrift og som gjelder for samvirkeforetak, også gjelder for SCE-foretak. Regler i SCE-loven eller SCE-forordningen kan imidlertid føre til en annen løsning for SCE-foretak. På den annen side forutsetter forordningen artikkel 8 nr. 2 at nasjonal lovgivning som knytter seg til en særskilt type virksomhet et SCE-foretak utøver, skal gå foran forordningens regler. For norske SCE-foretak vil dette være aktuelt for borettslag og boligbyggelag. *Annet punktum* understreker at krav i lovgivningen til organisering som et samvirkeforetak, ikke skal forstås som et hinder for organisering som SCE-foretak i stedet.

I *annet ledd* åpnes det for at det innenfor de rammer SCE-forordningen setter kan gis utfyllende regler om forholdet mellom de ulike rettskildene som kommer til anvendelse på SCE-foretak. En tilsvarende regel gjelder etter SE-loven § 2 annet ledd første punktum.

Til § 3

Første punktum gir hjemmel til å fastsette nærmere regler til oppfyllelse av de krav som er nedfelt i rådsdirektiv (EF) nr. 72/2003 av 22. juli 2003 om utfyllende bestemmelser vedrørende vedtektene for europeiske samvirkeforetak med hensyn til arbeidstakernes innflytelse (SCE-direktivet), jf. SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6. Bestemmelsen må sees i sammenheng med forslaget til § 7 nr. 2 annet ledd tredje punktum i lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister, som er inntatt i lovforslaget § 14 nr. 1.

Annet punktum har til hensikt å tydeliggjøre prinsippet i SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6 om at reglene om arbeidstakernes innflytelse i et SCE-foretak ikke suppleres av bustadbyggjelagslova eller annen nasjonal lovgivning om bedriftsdemokrati. I dag er ansattes medbestemmelsesrett i samvirkeforetak bare lovfestet for boligbyggelag, jf. bustadbyggjelagslova § 6-4 og omtale i Samvirkelovutvalgets utredning NOU 2002: 6 punkt 14.6.1 s. 180-181. Ordlyden i lovteksten er likevel utformet generelt for å favne også eventuelle senere bestemmelser om bedriftsdemokrati i andre typer av samvirkeforetak.

Det vises for øvrig til nærmere redegjørelse for arbeidstakernes innflytelse under punkt 6.4.3.

Til § 4

Bestemmelsen er gitt i medhold av SCE-forordningen artikkel 2 nr. 2. Der er det også nedfelt nærmere vilkår for at et foretak som har sitt hovedkontor utenfor EØS-området, kan delta i stiftelsen av et SCE-foretak. Se nærmere om dette under punkt 4.1.

Til § 5

Første ledd første punktum slår fast at reglene i allmennaksjeloven skal supplere reglene om fusjon i SCE-forordningen for et norsk samvirkeforetak som deltar i fusjonen, jf. SCE-forordningen artikkel 2 nr. 1 fjerde strekpunkt og kapittel II avsnitt 2. SCE-forordningen artikkel 20 foreskriver imidlertid at lovbestemmelser som gjelder fusjon av samvirkeforetak – i den utstrekning det foreligger slike – skal ha forrang. I norsk rett gjelder det samvirke-

foretak som driver virksomhet som omfattes av de lovhjemler det henvises til i lovforslaget første ledd *annet punktum bokstav a og b*. Disse reglene gjelder ellers bare ved fusjon mellom norske foretak. Siden fusjoner over landegrensene kan reise problemstillinger disse reglene ikke tar høyde for, er det i lovteksten presisert at de bare gjelder tilsvarende «så langt de passer».

I *annet ledd* utpekes Foretaksregisteret som kompetent myndighet til å utstede attest som nevnt i SCE-forordningen artikkel 29 nr. 2. Før en slik attest kan utstedes, skal registeret påse at foretaket har oppfylt de nærmere krav som følger av forordningen og lovgivningen. Foretaksregisteret gis også kompetanse til å kontrollere lovligheten av fusjonen etter forordningen artikkel 30.

Stiftelse av et SCE-foretak ved fusjon er ellers nærmere behandlet ovenfor under punkt 4.2.

Til § 6

Med *første ledd* suppleres SCE-forordningen artikkel 35 nr. 4 om offentliggjøring av omdanningsplanen med kravene i allmennaksjeloven § 13-13 om melding av fusjonsplanen til Foretaksregisteret. Dette innebærer blant annet en meldeplikt for foretaket til Foretaksregisteret, som på sin side skal påse at planen kunngjøres i Brønnøysundregistrens elektroniske kunngjøringspublikasjon.

Annet ledd innebærer at en statsautorisert eller registrert revisor skal bekrefte at bestemmelsen i artikkel 22 nr. 1 bokstav b om at fusjonsplanen skal inneholde opplysninger om «bytteforholdet for andelene av den tegnede kapitalen og størrelsen på en eventuell kontant utbetaling», er fulgt.

Se nærmere om denne bestemmelsen under punkt 4.3.

Til § 7

Denne bestemmelsen gjelder flytting av et SCE-foretak til en annen EØS-stat, jf. SCE-forordningen artikkel 7. *Første ledd* er forankret i forordningen artikkel 7 nr. 7 og utformet etter mønster av SE-loven § 7 første ledd. Tilsvarende krav om å opplyse om at selskapet eller foretaket er under avvikling, er nedfelt i aksjeloven og allmennaksjeloven, begges § 16-5 første ledd, bustadbyggjelagslova § 10-5 første ledd og burettslagslova § 11-5 første ledd. Hensikten med bestemmelsen er å styrke kreditorvernet.

Også med *annet ledd* tas det sikte på å gi kreditorene en særskilt beskyttelse ved flytting. Bestemmelsen har bakgrunn i SCE-forordningen artikkel 7 nr. 7. *Annet ledd første punktum* gir allmennaksjelovens regler om fusjon tilsvarende

anvendelse ved flytting av SCE-foretak. Det innebærer blant annet at de fusjonerende foretakenes kreditorer skal varsles, og at kreditorene er gitt en rett til å kreve utestående, forfalte fordringer innfridd før flytting kan gjennomføres. For boligbyggelag og borettslag er lignende regler nedfelt i egne lover. For disse foretakene er det derfor mer naturlig å la sistnevnte bestemmelser komme tilsvarende til anvendelse, jf. *annet ledd annet punktum bokstav a og b*. Bestemmelsen i første og annet ledd er omtalt nærmere under punkt 5.3.2.

Tredje ledd åpner for at myndighetene kan motsette seg flytting der det vil stride mot «offentlige interesser». Et slikt forbud kan nedlegges av eget tiltak. Bestemmelsen innebærer ingen plikt for et SCE-foretak som skal flytte, til å innhente særskilt tillatelse til dette. Bestemmelsen er gitt i medhold av SCE-forordningen artikkel 7 nr. 14. Særskilte regler om vern av samfunnsinteresser ved flytting er omtalt nærmere under punkt 5.3.3.

Fjerde ledd utpeker Foretaksregisteret som kompetent myndighet etter forordningen artikkel 7 nr. 8. Det vises til nærmere omtale av dette under punkt 5.3.1.

Til § 8

§ 8 gjelder europeiske samvirkeforetak som er organisert etter to-nivåsystemet, jf. forordningen artikkel 37 til 41. Forslaget er nærmere begrunnet under punkt 6.2. Se også de alminnelige merkningene under punkt 6.1.

Første ledd har bakgrunn i forordningen artikkel 37 nr. 4, mens *annet ledd* har bakgrunn i artikkel 37 nr. 2 annet ledd. *Tredje ledd* har bakgrunn i artikkel 37 nr. 3. En regel tilsvarende tredje ledd finnes i SE-loven § 9 tredje ledd annet punktum.

Arbeidstakernes rett til innflytelse i et SCE-foretak organisert etter to-nivåsystemet vil bli uttømmende regulert i forskrift med hjemmel i § 3.

Til § 9

Bestemmelsen gjelder organisering av et SCE-foretak etter ett-nivåsystemet. Forslaget er nærmere begrunnet under punkt 6.3 ovenfor. Se også de alminnelige merkningene under punkt 6.1. Bestemmelsen har bakgrunn i artikkel 42 nr. 2 første ledd. Arbeidstakernes innflytelse i et SCE-foretak organisert etter ett-nivåsystemet vil bli uttømmende regulert i forskrift gitt med hjemmel i SCE-loven § 3.

Til § 10

Bestemmelsen i *første ledd* foreskriver at et SCE-foretak har frihet til å gi nærmere regler i vedtek-

tene om hvem som har fullmakt til å representere SCE-foretaket. Bestemmelsen har sin bakgrunn i SCE-forordningen artikkel 47 nr. 4. Uten denne bestemmelsen ville bare et samlet styre ha slik representasjonskompetanse. Det kan oppleves som upraktisk, og uten denne bestemmelsen ville adgangen til å representere foretaket være mer begrenset om man valgte SCE-foretaksformen enn den nasjonale samvirkeformen.

Med bestemmelsen i *annet ledd* benyttes adgangen i medhold av SCE-forordningen artikkel 47 nr. 2 til å ha avvikende regler om SCE-foretakets ansvar for fullmektigens handling. Hvorvidt SCE-foretaket blir bundet, vil bero på om handlingen ligger utenfor foretakets formål, og på om medkontrahenten var i aktsom god tro.

Se for øvrig nærmere omtale av reglene om representasjonsrett under punkt 6.4.1.

Til § 11

Bestemmelsen gjelder innkalling til generalforsamling og går ut på at tingretten skal ha kompetanse til å innkalle i samsvar med nasjonal lovgivning om dette. For SCE-foretak som omfattes av bustadbyggjelagslova og burettslagslova, vil disse lovene regulere dette, jf. bustadbyggjelagslova §§ 5-8 til 5-11 og burettslagslova §§ 7-6 til 7-8. For øvrige SCE-foretak vil innkalling måtte skje i samsvar med vedtektene, jf. Samvirkelovutvalgets utredning NOU 2002: 6 punkt 14.2.2 s. 174. Bestemmelsen har sin bakgrunn i SCE-forordningen artikkel 54 nr. 2. Det er redegjort nærmere for dette under punkt 6.4.2.

Til § 12

I *første ledd* utpekes Foretaksregisteret til kompetent myndighet til å kreve at SCE-foretaket avvikles i samsvar med SCE-forordningen artikkel 73 nr. 1.

Annet ledd første punktum innebærer at allmennaksjelovens regler om oppløsning og avvikling etter kjennelse fra tingretten får tilsvarende anvendelse ved avvikling av SCE-foretak i henhold til artikkel 73. Siden bustadbyggjelagslova har egne, lignende regler om oppløsning og avvikling etter kjennelse fra tingretten, er det mer naturlig at disse gjelder tilsvarende for boligbyggelag, jf. *annet ledd annet punktum*. Burettslagslova har ikke tilsvarende regler om tvungen avvikling, men det foreslås at dette også for borettslag skal skje i henhold reglene i bustadbyggjelagslova.

Tredje ledd oppfyller kravet i SCE-forordningen artikkel 73 nr. 4 annet punktum.

Fjerde ledd pålegger Foretaksregisteret ansvaret for å underrette den staten hvor SCE-foretaket

er registrert, om at det har sitt hovedkontor i Norge og dermed ikke oppfyller kravet om samlokalisering i artikkel 6. Bestemmelsen er forankret i artikkel 73 nr. 5 og må sees i sammenheng med lovforslaget § 14 nr. 2, jf. foretaksregisterloven ny § 3-1 c annet punktum, om at hovedkontorets beliggenhet skal registreres i Foretaksregisteret.

Det vises til nærmere omtale under punkt 9.

Til § 13

Bestemmelsen overlater ikraftsettingen til Kongen. Siden forordningen trer i kraft 18. august 2006, jf. artikkel 80, tas det sikte på ikraftsetting samme dag.

Til § 14

Departementet foreslår ikke at begrepet «SCE-foretak» innarbeides i de bestemmelsene i lovgivningen som vil gjelde for SCE-foretak, se lovforslaget § 2 første ledd første punktum. Det er derfor bare foreslått endringer i noen få lover.

Nr. 1 Endringer i arbeidstvistloven

Med endringen i § 7 nr. 2 *annet ledd tredje punktum* avgrenses Arbeidsrettens kompetanse mot tvister som knytter seg til tariffavtaler inngått i eller i medhold av henholdsvis SE-loven § 3 og SCE-loven § 3, som begge gjelder arbeidstakernes innflytelse. For så vidt gjelder tredje punktum avslutningsvis, må unntaket fra den kompetanse Arbeidsretten ellers ville hatt sees i sammenheng med SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6. Det vises til nærmere omtale under punkt 6.4.3.

Nr. 2 Endringer i foretaksregisterloven

Ved endringen i § 2-1 *første ledd* gjøres SCE-foretak registreringspliktige i Foretaksregisteret. Det følger av SCE-forordningen artikkel 11 nr. 1 at medlemsstatene er forpliktet til å sørge for at SCE-foretak blir registrert, og at det skjer i samsvar med lovgivningen for allmennaksjeselskaper.

Det foreslås en ny § 3-1 c om registrering av SCE-foretak. *Første punktum* foreskriver registreringsplikt i samsvar med SCE-forordningen. Bestemmelsen er forankret i forordningen artikkel 12. *Annet punktum* inneholder en plikt til å registrere foretakets hovedkontor. Denne plikten må sees i sammenheng med kravet om samlokalisering i SCE-forordningen artikkel 6 og Foretaksregisterets plikt til å kreve at foretaket avvikles i samsvar med SCE-forordningen artikkel 73 nr. 1, jf. lovforslaget § 12 første ledd.

Ved endringen i § 6-2 annet ledd, jf. bokstav b, pålegges registerføreren å forestå kunngjøring som nevnt i SCE-forordningen artikkel 13. De øvrige endringene i annet ledd er bare av redaksjonell art og skal ikke medføre noen realitetsendringer.

Det vises til nærmere redegjørelse for reglene om registrering og kunngjøring av et SCE-foretak under punkt 5.2.

Nr. 3 Endringer i lov om enerett til foretaksnavn

Ved § 2-2 nytt åttende ledd gjennomføres i norsk rett kravet i SCE-forordningen artikkel 10 nr. 1 og 2.

Justis- og politidepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om europeiske samvirkeforetak ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003) (SCE-loven).

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om europeiske samvirkeforetak ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003) (SCE-loven) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om europeiske samvirkeforetak ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003) (SCE-loven)

§ 1 SCE-forordningen

EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003 av 22. juli 2003 om vedtektene for europeiske samvirkeforetak (SCE-foretak)) (SCE-forordningen) gjelder som lov med den tilpasning som følger av vedlegg XXII protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 2 Forholdet til annen norsk lovgivning

For et europeisk samvirkeforetak med forretningskontor i Norge gjelder regler gitt i eller i medhold av lov som gjelder for samvirkeforetak generelt, eller som gjelder for den virksomheten foretaket driver, tilsvarende så langt de passer, og såfremt ikke noe annet følger av SCE-forordningen, vedtekter gitt i medhold av SCE-forordningen eller loven her. Et krav i lovgivningen om organisering som samvirkeforetak er ikke til hinder for organisering som europeisk samvirkeforetak.

Ved tvil om forholdet mellom SCE-forordningen, loven her og annen lovgivning kan Kongen gi forskrift som avklarer dette.

§ 3 Arbeidstakernes innflytelse

Kongen gir i forskrift nærmere regler om arbeidstakernes innflytelse i et europeisk samvirkeforetak, jf. SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6, herunder om avgjørelse av tvister. Reglene i forskriften gjelder i stedet for tilsvarende regler i annen lovgivning om arbeidstakernes rett til representasjon i styrende organer.

§ 4 Foretak utenfor EØS som kan delta i stiftelsen av et europeisk samvirkeforetak

Et foretak som ikke har sitt hovedkontor i en EØS-stat, kan delta i stiftelsen av et europeisk samvirkeforetak etter de regler som følger av SCE-forordningen artikkel 2 nr. 2.

§ 5 Stiftelse ved fusjon

Ved stiftelse av et europeisk samvirkeforetak ved fusjon etter SCE-forordningen artikkel 2 nr. 1, jf. artikkel 19 til 34, gjelder reglene om fusjon mellom allmennaksjeselskaper tilsvarende så langt de passer for norske foretak som deltar i fusjonen, jf. SCE-forordningen artikkel 20. Driver foretaket som deltar i fusjonen, virksomhet som omfattes av de lover som er nevnt i bokstav a og b, skal i stedet følgende regler om fusjon så langt de passer supplere SCE-forordningen artikkel 20:

- a) bustadbyggjelagslova kapittel 9,
- b) burettslagslova §§ 10-1 til 10-5.

Foretaksregisteret er kompetent myndighet til å utstede attesten som nevnt i SCE-forordningen artikkel 29 nr. 2, og til å kontrollere lovligheten av fusjonen etter SCE-forordningen artikkel 30.

§ 6 Stiftelse ved omdanning

Ved offentliggjøring av omdanningsplanen etter SCE-forordningen artikkel 35 nr. 4 gjelder reglene i allmennaksjeloven § 13-13 tilsvarende så langt de passer.

Bekreftelse som nevnt i SCE-forordningen artikkel 35 nr. 5 skal gis av en statsautorisert eller registrert revisor.

§ 7 Flytting av et europeisk samvirkeforetak

Når flytting er besluttet etter SCE-forordningen artikkel 7, skal et europeisk samvirkeforetak ved sitt foretaksnavn på brev, kunngjøringer og andre dokumenter tilføye ordene «under flytting».

Ved flytting av et europeisk samvirkeforetak gjelder reglene i allmennaksjeloven §§ 13-14 til 13-17 om gjennomføring av fusjon tilsvarende så langt de passer. Ved flytting av et europeisk samvirkeforetak som driver virksomhet som omfattes av de lover som er nevnt i bokstav a og b, skal i stedet følgende regler om gjennomføring av fusjon gjelde så langt de passer:

- a) bustadbyggjelagslova §§ 9-8 til 9-11,
- b) burettslagslova §§ 10-3 til 10-5.

Kongen kan nedlegge forbud mot at et europeisk samvirkeforetak flytter dersom det strider mot offentlige interesser, jf. SCE-forordningen artikkel 7 nr. 14.

Foretaksregisteret er kompetent myndighet til å utstede attesten som nevnt i SCE-forordningen artikkel 7 nr. 8.

§ 8 Organiseringen av et europeisk samvirkeforetak etter to-nivåsystemet

Ledelsesorganet i et europeisk samvirkeforetak som er organisert etter to-nivåsystemet etter SCE-forordningen artikkel 37 til 41, skal ha minst tre medlemmer.

Det kan fastsettes i vedtektene at medlemmer av ledelsesorganet skal oppnevnes og avsettes av generalforsamlingen, jf. SCE-forordningen artikkel 37 nr. 2 annet ledd.

Et medlem av kontrollorganet som ivaretar vervet til et medlem av ledelsesorganet etter SCE-forordningen artikkel 37 nr. 3, kan gjøre dette for en tidsperiode som ikke må være lenger enn to måneder.

§ 9 Organiseringen av et europeisk samvirkeforetak etter ett-nivåsystemet

Administrasjonsorganet i et europeisk samvirkeforetak som er organisert etter ett-nivåsystemet etter SCE-forordningen artikkel 42 til 44, skal ha minst tre medlemmer.

§ 10 Representasjonsrett m.m.

Et europeisk samvirkeforetak kan fastsette i vedtektene hvem som kan representere foretaket utad etter de regler som følger av SCE-forordningen artikkel 47 nr. 4.

SCE-foretaket er ikke bundet i tilfeller som nevnt i SCE-forordningen artikkel 47 nr. 2 annet ledd.

§ 11 Innkalling til generalforsamling

Tingretten er kompetent myndighet til å innkalle generalforsamlingen etter SCE-forordningen artikkel 54 nr. 2.

§ 12 Tvungen avvikling

Foretaksregisteret kan kreve at et europeisk samvirkeforetak avvikles i samsvar med SCE-forordningen artikkel 73 nr. 1.

Ved tvungen avvikling av et europeisk samvirkeforetak etter SCE-forordningen artikkel 73 gjelder reglene i allmennaksjeloven §§ 16-15 til 16-18 tilsvarende så langt de passer. For et europeisk samvirkeforetak som driver virksomhet som

omfattes av bustadbyggjelagslova eller burettslagslova, gjelder i stedet reglene i bustadbyggjelagslova §§ 10-14 til 10-17 tilsvarende så langt de passer.

Et kjæremål over en kjennelse om oppløsning når et europeisk samvirkeforetak ikke lenger oppfyller kravene i SCE-forordningen artikkel 6, har oppsettende virkning.

Foretaksregisteret skal foreta slike underretninger som er nevnt i SCE-forordningen artikkel 73 nr. 5.

§ 13 Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

§ 14 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister skal § 7 nr. 2 annet ledd tredje punktum lyde:

Arbeidsretten kan ikke behandle tvister som knytter seg til tariffavtaler inngått etter bestemmelser gitt i eller i medhold av SE-loven § 3 om arbeidstakernes innflytelse i et europeisk selskap eller SCE-loven § 3 om arbeidstakernes innflytelse i et europeisk samvirkeforetak.

2. I lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak gjøres følgende endringer:

§ 2-1 første ledd nr. 11 og 12 skal lyde:

11. *Europeiske samvirkeforetak*

12. Foretak som i særlovgivningen er pålagt registreringsplikt.

Ny § 3-1 c skal lyde:

§ 3-1 c (europeiske samvirkeforetak)

For et europeisk samvirkeforetak skal registeret i tillegg til opplysninger som nevnt i § 3-1 a, inneholde opplysninger som er registreringspliktige etter rådsforordning (EF) nr. 1435/2003. Registeret skal også inneholde opplysning om hvor foretaket har sitt hovedkontor.

§ 6-2 annet ledd skal lyde:

Registerfører skal påse at følgende oversendes Kontoret for europeiske fellesskaps offisielle publikasjoner innen en måned etter offentliggjøringen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon:

a) opplysninger om et europeisk selskap som skal offentliggjøres i De Europeiske Fellesskaps Ti-

dendes EØS-avdeling etter rådsforordning (EF) nr. 2157/2001 artikkel 14,

- b) opplysninger om et europeisk samvirkeforetak som skal offentliggjøres i *De Europeiske Felleskaps Tidendes EØS-avdeling etter rådsforordning (EF) nr. 1435/2003 artikkel 13.*

3. I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. § 2-2 skal nytt åttende ledd lyde:

Foretaksnavn for europeisk samvirkeforetak skal inneholde ordene europeisk samvirkeforetak eller forkortelsen SCE. Har medlemmene av et europeisk samvirkeforetak begrenset ansvar for foretakets forpliktelser, skal foretaksnavnet slutte med ordene med begrenset ansvar.

Nåværende åttende til trettende ledd blir nye niende til fjortende ledd.



